

REVISTA ORTODOXĂ

Publicație on line a Arhiepiscopiei Craiovei
www.revistaortodoxa.ro

Nr. 3/2015

Revista Ortodoxă

PUBLICAȚIA ON-LINE

A

ARHIEPISCOPIEI CRAIOVEI

NR. 3/2015

**EDITURA MITROPOLIA OLTENIEI
CRAIOVA**

COLEGIUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE

Î.P.S. Acad. Prof. Univ. Dr. IRINEU POPA,
Arhiepiscopul Craiovei, Mitropolitul Olteniei și
Decanul Facultății de Teologie a Universității din Craiova

MEMBRI

Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN IVAN,
Prodecanul Facultății de Teologie din Craiova
Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN,
Director Departament în cadrul Facultății de Teologie din Craiova
Pr. Conf. Univ. Dr. CONSTANTIN BĂJAU
Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR
Pr. Lect. Univ. Dr. ION REȘCEANU

REDACTOR ȘEF

Arhid. Lect. Univ. Dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE

COORDONATOR REVISTĂ

Pr. Drd. CĂTĂLIN DAN

CORECTOR REVISTĂ

Pr. Lect. Univ. Dr. IOAN SORIN BORA
Pr. MIRCEA NINCU
Diac. ALEXANDRU ZIDARU

TEHNOREDACTARE

VALENTIN CORNEANU

CUPRINS:

Teologie și viață

Pr. Ioan Ioanicescu

Gestul delicat al tinereții de mână..... 5

Pr. drd. Adrian Sprâncenatu

Învățătura Ortodoxă despre Maica Domnului..... 7

Pr. Ștefăniță Fleșcan

Despre Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române..... 16

Arhid. Drd. Nicușor Lăzărică

*Principiul autonomiei în Statutul Organic al Sfântului Andrei
Șaguna*..... 19

Biserici și mănăstiri din Oltenia

Prof. Elisabeta Negrău

Bolnița Arhiepiscopiei de Râmnic și podoaba ei murală..... 32

Biografii luminoase

Dr. Tudor Nedelcea

Patriarhul antibolșevic..... 36

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache

*Ioan Iordache, sacerdotul care și-a învățat credincioșii
să fie liberi*..... 40

Anul omagial

Pr. Gheorghe Oproiu

Sfântul Ioan Gură de Aur, în lucrarea propovăduirii Cuvântului.. 43

Meditații / Cuvânt din Amvon

Pr. Ioan Ioanicescu

Darurile lui Dumnezeu față de om. Putința rostirii..... 47

Pr. Costinel Tomescu

Predică la Buna Vestire..... 49

Pr. Costinel Tomescu
Predică la Botezul Domnului..... 52

Pr. Gheorghe Oproiu
Sfântul Ioan Gură de Aur, Cuvântări la Nașterea Domnului..... 54

Recenzii

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache
*Pr. Conf. Univ. Dr. Adrian Ivan, Logos Parainetikos. Principii
parenetice în Omiliile la Matei și în alte scrieri ale Sfântului Ioan
Gură de Aur, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2015, 350 p*..... 61

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache
*Pr. Conf. Univ. Dr. Adrian Boldișor, Importanța și actualitatea
dialogului interreligios pentru lumea contemporană: istorie,
perspective, soluții, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2015,
251 p*..... 64

Poezie religioasă

Pr. Mircea Nincu
Amintire..... 66
Lupta lui Iacob cu Îngerul..... 67

Prof. Paulian Buicescu
Sfântul Prooroc Samuel..... 69

GESTUL DELICAT AL ȚINERII DE MÂNĂ

Pornind de la faptul că, pe om, Dumnezeu l-a făcut și l-a zidit cu mâna Sa, în timp ce toate celelalte creaturi au fost făcute doar cu Cuvântul, termenul de „mână”, fie în sensul propriu, de organ al corpului, fie în sensul figurat, are o mulțime de semnificații. În cele ce urmează, eu mă voi limita doar la gestul uman de comunicare, de maximă duiosie ce ne însoțește pe tot parcursul întregii vieți, gestul delicat al ținerii de mână.

Și pornind pe scara vieții, constatăm că întâia comunicare cu noul născut începe prin intermediul mâinii. Îi dăm la început un deget, apoi îi dăm mâna întregă și ținerea aceasta de mână rămâne o permanență pe parcursul primei copilării. Pentru a se simți în siguranță, el, copilul, cere mamei să-l ia în brațe și să-l țină cu mâna la pieptul ei. Apoi, la vârsta fragedă, copiii sunt puși să se țină de mână doi câte doi. Este vorba despre constituirea rândului și despre așezarea lor în ordine și de aici termenul de rânduială, pe care ținerea de mână o ușurează și o structurează. Apoi ținerea de mână a tinerilor adolescenți, a tinerilor maturi, este un gest de duiosie și de delicatețe umană. Cât foc sacru se transmite, câtă mărturisire tainică, câtă puritate, câtă simplitate și câtă nevinovăție.

Înainte de căsătorie, tânărul merge să ceară mâna alesei sale de la părinții ei. Apoi, la nuntă, mirilor li se împreună mâinile în momentul consacrării Tainei Cununiei sau al epiclezei, moment în care preotul invocă prezența Duhului Sfânt și zice: „Unește-i pe dânșii într-un gând, încununează-i într-un trup ...”, și toate celelalte. Este o ținere de mână unică pentru că acum mâinile sunt de același fel: mâna dreaptă a mirelui ține mâna dreapta a miresei. Mai multe țineri de mână alcătuiesc înlănțuirea horei, cerc sfânt care închide într-o deschidere comunicarea unei comunități, cântând „Isaia dăntuiește”. Însuși Dumnezeu e prins în acest cerc sacru, ca odinioară la Cana Galileii. Apoi, toată viața e nevoie de acest gest gingaș, care are menirea de a aplana orice asperitate și de a apropia inimile celor doi. Mai ales bătrânii sunt văzuți adesea ținându-se de mână, sprijinindu-se reciproc și încurajându-se. Unora poate li se pare gestul puțin desuet. Dar, câtă înduioșătoare mărturisire, a unei vechi

legături de suflet, ca un amurg al unei zile frumoase. Căci cât o zi li se pare a fi fost viața lor. „În orașul în care plouă/ De trei ori pe săptămână/ Un bătrân și o bătrână/ Merg ținându-se de mână”, constata în nemuritoare versuri bătrânul Minulescu.

De foarte mare importanță este apoi comunicarea într-o încurajare cu bătrânii muribunzi, care se face mai ales prin ținerea mâinilor lor în ale noastre. Limbajul mâinilor este mai potrivit și mai indicat chiar decât al cuvântului. Un Sfânt Părinte ne îndeamnă ca în astfel de situații să evităm vorbirea și să apelăm la limbajul mâinilor. Să luăm mâna celui suferind și să-l asigurăm că-i stăm alături. Să o ținem așa îndelung și să comunicăm prin strângeri calde succesive până ce vom simți că cel bolnav se depărtează și încet, încet nu mai răspunde. Ei bine, pentru acel muribund, acea strângere de mână, acel mod de a-i fi aproape valorează mai mult decât tot aurul din lume.

Ca preot, cu o slujire de peste cinci decenii, păstrez în memoria inimii miile de mâini ale pruncilor veniți la taina botezului, miile de mâini împreunate ale tinerilor veniți la taina cununiei, miile de mâini bătrâne, încrucișate pe piept, la ceasul trecerii într-o viață cea neîmbătrânitoare. Așadar, orice strângere de mână care este racordată la inima omului poate deveni o binecuvântare. Doi oameni care se țin de mână, devin prin mâinile lor vase comunicate și orice ținere de mână înseamnă o „susținere”, adică o „ținere sus” a ființei celuilalt, a inimii aceluia, așa precum suntem chemați și îndemnați la Sfânta Liturghie când zicem „Sus să avem inimile!” și mâinile!

Se cuvine, așadar, să ne dăm mâna unii cu alții, să ne dăm mână de ajutor unii altora, să punem mână de la mână pentru plinirea celor cu lipsă, să ducem de mână pe cei ce au nevoie de călăuzire, să fim în toate cu mâna pe inimă, să avem mână bună și mână ușoară în orice lucrare a noastră, să fim mâna dreaptă a celor ce fac binele, să fim mână de fier când ni se cere lucrare responsabilă, să devină mână noastră semn și simbol de binecuvântare, într-o curată și nevinovată iubire, într-o prindere de curaj și întărire în nădejde. Amin!

Pr. Ioan Ioanicescu

ÎNVĂȚĂTURA ORTODOXĂ DESPRE MAICA DOMNULUI

O altă prefigurare a Maicii Domnului în Vechiul Testament s-a făcut prin intermediul Sarrei, soția marelui între patriarhi, Avraam: „Și i-a zis Dumnezeu lui Avraam: „Pe Sarai, femeia ta, nu o vei mai chema Sarai, ci Sarra să-i fie numele. Și o voi binecuvânta și îți voi da dintr-însa un fiu; și-l voi binecuvânta, și va fi el într-un neamuri, și regi de neamuri se vor ridica din el” (Facere 17, v. 15-16).

Sarra, femeia lui Avraam se încadrează în tipologia femeilor care au preînchipuit-o pe Sfânta Fecioară Maria. Dacă Sarra devine într-un mod minunat, numai de Dumnezeu știut, maică a mulțime de popoare, tot astfel și Fecioara Maria, învrednicindu-se a fi mama lui Iisus Hristos, s-a făcut maică, ajutor și acoperământ al tuturor ce cred în Fiul său și și-au însușit roadele sfintei jertfe de pe cruce. Dacă fiul Sarrei va fi binecuvântat, acest lucru se petrece ca o preînchipuire a Fiului Fecioarei, Emanuel, cel prezis de toți prooroci din toate timpurile și locurile.

În Omilia sa la Bunavestire, Sf. Ioan Damaschin o descrie pe Maica Domnului în frumoase cuvinte pline de har. Astfel, ea apare ca împlinirea Vechiului și Noului Testament, ca floarea cea cu multe flori a patriarhilor și a părinților purtători de Dumnezeu, ca fiica Evei, cea dintâi între femei, maica neamului omenesc. În continuarea omiliei sale, Sfântul Părinte o descrie pe Sfânta Fecioară prin imperativul „*bucură-te*”, Maica Domnului născându-se cu adevărat după făgăduința lui Dumnezeu, din coapsa lui Avraam și tot ea este efodul preoțesc al veșmântului arhieresc (Ieș. 28, 2) (1).

A se naște din cei neroditori și străini, aceasta este cinstea celei născute, care a ieșit nu din părinți care s-ar fi sârguit la fapte trupești, ci din cei înfrânați, fiind ei la bătrânețe; pentru că petrecuseră în însoțire, neavând fii, cincizeci de ani. Se arată și aici vrednicia părinților Maicii Domnului, că după lunga lor nerodire au născut pe bucuria a toată lumea. În acest lucru Sfinții Ioachim și Ana s-au asemănat Sfântului Patriarh Avraam și soției lui, cinstitei Sarra, care la bătrânețe a născut pe Isaac, după făgăduință. Iar noi zicem că mai mult decât Avraam este aici, că pe cât este mai mare Fecioara Maria decât Isaac, pe atât mai mare este vrednicia lui Ioachim și a Anei,

decât a lui Avraam și a Sarrei. Dar la această vrednicie nu au ajuns până ce nu au rugat pe Dumnezeu în amărăciunea sufletului lor și în mâhnirea inimii, cu mult post și cu rugăciuni (2).

Minunile făcute de Dumnezeu în Vechiul Testament (minunea cu Sarra, soția patriarhului Avraam și cea cu Elisabeta, soția preotului Zaharia) sunt considerate argumente pentru susținerea învățaturii despre fecioria Maicii Domnului. Ceea ce spunea proorocul Isaia (7, 14) este și aceea tot o prevestire a nașterii feciorelnice a Maicii Domnului: „Dacă ea nu ar fi fost Fecioară nu ar mai fi vorbit ca despre un semn, căci știm că semnul este ceva ce trece peste firea obișnuită a lucrurilor, este ceva nou și neașteptat, este ceva care aduce multă uimire celor ce-l văd sau aud de el.

Scara lui Iacob

Una dintre cele mai întâlnite prefigurări ale Maicii Domnului în Vechiul Testament la Sfinții Părinți este scara pe care marele între patriarhi, Iacob, o vede în vis. Deși textul este simplu la prima vedere, totuși este plin de profunzime: „Ajungând însă într-un oarecare loc (Iacob), a rămas acolo pentru noapte, căci asfințise soarele. Și luând una din pietrele locului și punându-și-o căpătâi, s-a culcat în locul acela. Și a avut un vis. Iată, o scară era sprijinită pe pământ, al cărei vârf atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau și se pogorau pe ea. Și iată că Domnul stătea drept în vârful ei și a zis: „Nu-ți fie teamă! Eu sunt Domnul Dumnezeuul lui Avraam, părintele tău și Dumnezeuul lui Isaac...” Iar când s-a trezit din somn, Iacob a zis: „Într-adevăr, Domnul este în locul acesta, și eu n-am știut-o!” Și s-a nspăimântat și a zis: „Cât e de înfricoșător locul acesta!; el nu-i altceva decât casa lui Dumnezeu; aceasta e poarta cerului!” (Facere 28, v. 11-17).

Sfântul Iacob, în somn, vede minuni dumnezeiești pe care nu le văzuse în stare de veghe; văzduhul străbătut de sfinți de la cer la pământ și pe Domnul privind și făgăduind stăpânirea aceluia pământ. Astfel, dormind un somn scurt, a dobândit în vis moștenirea pe care după aceea, prin mare trudă a câștigat-o. Căci somnul sfinților este ferit de toată tulburarea sufletului, de toate poftele trupului, aducând minții liniște și sufletului pace, ca să se dezlege de lanțurile trupului și să se unească cu Hristos” (3).

În Omilia sa la Nașterea Maicii Domnului, Sf. Ioan Damaschin o vede pe Maica Domnului ca pe o scară, pe care „*Fiul teslarului*” (Is. 11, 1)... și-a gătit-o Sieși scară însuflețită, peste care S-a odihnit Dumnezeu, și a cărei închipuire a văzut-o Iacob... Scara cea

înțelegătoare, care s-a întărit e Fecioara. Căci din pământ își are obârșia. Iar capul către cer, căci capul oricărei femei e bărbatul, dar ea, de vreme ce n-a cunoscut bărbat, cap i s-a făcut Dumnezeu și Tatăl, care prin Sfântul Duh a preschimbat-o și trimițându-I, ca pe o sămânță dumnezeiască, pe Fiul și Cuvântul Său, puterea cea atotputernică (4).

Scara indică urcușul duhovnicesc: „Cei care se îndreaptă spre viața cea virtuoasă trebuie să meargă pe urmele virtuții începând cu primele trepte și de la ele să pășească pe treptele următoare, până ce se urcă, printr-un urcuș săvârșit încetul cu încetul, la înălțimea pe care o poate atinge firea omenească” (5). Este un progres infinit în cunoașterea lui Dumnezeu. De aceea nu se indică numărul treptelor și nici timpul urcușului. Ni se descoperă doar că ne este deschisă calea către cer și că în efortul nostru suntem ajutați de către sfinții îngeri.

Prin faptul că L-a născut pe Dumnezeu, Maica Domnului e puntea între cer și pământ, e împlinirea și desăvârșirea imaginii vechi – testamentare a scării lui Iacob. Dacă prin Eva omenirea s-a îndepărtat de Dumnezeu datorită păcatului, Sfânta Fecioară ne ridică din nou la apropierea de Dumnezeu. Una din aceste imagini a acestui urcuș al nostru către Dumnezeu prin coborârea a Însuși Fiului lui Dumnezeu este chiar scara pe care Iacob o vede în vis. Sfântul Irineu ne arată următorul lucru: contrastul dintre Domnul Hristos și Adam a dus la sublinierea contrastului dintre Fecioara Maria și Eva. Eva a fost considerată maică a morții tuturor, iar Fecioara Maria a fost văzută ca Maică a Vieții tuturor oamenilor. Paralela aceasta a dus în mod firesc la sublinierea apropierii dintre Fecioara Maria și Biserica creștină.

Fecioara Maria este „icoana eshatologică” a Bisericii (6). Se poate observa faptul că Sfântul Irineu face o apropiere între Fecioara Maria și Biserică, o apropiere cu caractere personalizate, nicidecum artificială ori care să creeze confuzii de principiu sau despre activitatea uneia sau alteia din părți. Adică în: frumusețea Rebecăi, cinstea lui Ruth, contemplative Rahela, în pietatea și credința Anei. Numeroase tipuri, de asemenea, au indicat în taină, pe aceea care, prin bunăvoința Tatălui celui mai înainte de veci, avea să se facă scara cerească din visul lui Iacov, pe care s-a coborât Dumnezeu la noi. Ea este „Sfânta Sfințelor” care a primit pe Hristos „mana cea cerească”, din care ne hrănim și ne îndulcim în pustia acestei vieți vremelnice. Ea este „rugul care ardea și nu se mistuia și de care văzătorul de Dumnezeu Moise nu se putea apropia (Ieșire 23, 2). Ea

este „chivotul de aur” (Ieșire 25, 16) care a primit Legea – Hristos și toiagul lui Aaron care a odrăslit floarea, Hristos. Ea este podoaba lui Avraam, a lui Isaac și a lui Iacob, roua de pe lâna lui Ghedeon, tronul lui Solomon, în care va să stea Împăratul măririi și „muntele cel cu umbra deasă” din vedenia lui Daniel (7).

Porumbița ce a adus ramura de măslin

Eusebiu al Cezareei, în „Viața Sfântului Constantin cel Mare” (8), ne vorbește despre Fecioara Maria, cea care a fost prefigurată de porumbița ce se întoarce spre arca lui Noe, având în cioc o ramură de măslin: „Și a fost că după patruzeci de zile a deschis Noe fereastra corăbiei pe care o făcuse și a trimis corbul să vadă dacă apele au scăzut. Și ieșind acesta, nu s-a mai întors până ce apele au secat pe pământ. Și după el a trimis porumbelul ca să vadă dacă apele au scăzut de deasupra feței pământului. Dar porumbelul, negăsind loc de odihnă pentru picioarele sale, s-a întors la el în corabie căci încă era apă pe toată fața pământului. Și (Noe) a întins mâna și l-a apucat și l-a băgat la el în corabie. Și așteptând încă alte șapte zile din nou a trimis porumbelul din corabie. Și porumbelul s-a întors la el spre seară; și iată, avea în cioc o ramură verde de măslin. Atunci a cunoscut Noe că apele se scurseseră de pe fața pământului. Și încă alte șapte zile așteptând, din nou i-a dat drumul porumbelului; dar acesta nu s-a mai întors la el. (Facere, cap. 8, v. 6-12)

Despre iconomia întrupării, au teologhisit, privind iarăși, prin contemplație curată, pe Fecioara Maria, astfel zicând (9): „Duhul Sfânt a venit peste Fecioară, potrivit cu cuvântul Domnului, pe care i l-a spus ei îngerul, cuvânt care a curățit-o și i-a dat putere să primească dumnezeirea Cuvântului și puterea de naștere. Și atunci a umbrit-o pe ea înțelepciunea și puterea ipostatică a lui Dumnezeu cel Preaînalt, Fiul lui Dumnezeu, Cel de o ființă cu Tatăl, ca o sămânță dumnezeiască, și și-a încheșat Lui din sângele preacurat și nevinovat al ei trup însuflețit de suflet rațional și înțelegător, pârga frământăturii noastre, nu prin lucrarea seminței, ci prin lucrarea creatoare, prin Sfântul Duh, neconstituindu-se chipul prin adosuri treptate, ci constituindu-se deplin dintr-odată, Însuși Cuvântul lui Dumnezeu împlinind rolul de ipostas al trupului (10). Dar, la care din sfinți poate să se găsească milostivirea așa de desfătăută spre încăpere tuturor, precum, după Dumnezeu, a Mariei? Că încape aicea atât cel curat, după cum și păcătosului iarăși nu-i este strâmt aici. Acolo cel pocăit are locul său și disperatul asemenea cu cel nepocăit. Ca și în

co-rabia lui Noe neoprită, nu numai celor curate, ci și vietăților celor necurate se află scăpare (11).

Totul a fost concordat atunci: un porumbel luminos, care-și luase cândva zborul de pe arca lui Noe, s-a pogorât deasupra pântecului Fecioarei. Concordat a fost însă și ce s-a petrecut după această unire mai presus de simțuri, de o puritate ce depășește sfințenia însăși și superioară însăși castității: o înțelepciune dumnezeiască vădită încă din fragedă pruncie, apoi înfricoșarea cu care L-a primit, la Botez, apa Iordanului (5).

Profetii despre Maica Domnului. Facere 3, 15 – Protoevanghelia

Textul din Facere capitolul 3, versetul 15, este considerat de majoritatea exegeților Vechiului Testament, a fi prima prefigurare a Fecioarei Maria, prin „femeia” a cărei „seminție va zdrobi „capul șarpelui”: *„Dușmănie voi pune între tine și femeie, între seminția ta și seminția ei; Acela îți va ținti ție capul, iar tu îi vei ținti Lui călcâiul”* (12) (Facere 3, 15).

În Vechiul Testament este anunțată acea „Fecioară” (almah) care a mijlocit, prin nașterea Fiului lui Dumnezeu, mântuirea oamenilor. Femeia care va naște pe Cel ce zdrobește capul șarpelui de demult, adică diavolul, este una reală, este o persoană, deși este reprezentată mai mult simbolic. Atunci când se vorbește de „Fiica Sionului” sau „aleasa lui YHWH” se înțelege „Eva cea nouă”, „Noul Israel” cea care în Noul Testament este numită foarte simplu și frumos: *„o fecioară”* care locuia în orașul Nazaret, *„iar numele fecioarei era Maria”* (Lc.1, 27). Fiind aleasă de către Dumnezeu pentru a fi sălașul Mântuitorului lumii, ea «a fost preînchipuită și mai întâi propovăduită» prin Duhul Sfânt, prin diferite simboale și prin cuvintele profetilor. Lupta este între om (specia generată de Eva) și diavol (al cărui simbol este șarpele – a se vedea Apocalipsa 20, 20). Textul grecesc folosește verbul *τερέω* – a pândi, a urmări, a se ține după, a supraveghea – ceea ce ar sugera o luptă infinită și nedecisă, spre deosebire de textul ebraic care este mai concludent. În schimb, Septuaginta începe fraza prin pronumele personal masculin *αυτός* – El (sau Acela), implicându-l și în segmentul al doilea (*αυτου* – al Lui), ceea ce face din acest verset un text profetic, referitor la Mesia, descendent trupesc al Evei și Fiul Mariei (Eva cea nouă). În paralel, Vulgata începe fraza prin pronumele personal feminin *ipsa* (ea), interpretat de exegeți ca referindu-se la Fecioara Maria (13).

Fie că versetul are o dimensiune hristologică (Septuaginta), fie una mariologică (Vulgata), tradiția exegetică a Bisericii l-a supranumit Protoevanghelia, întâia deschidere a speranței pentru mântuirea celui căzut. Hristou Andruzos, în Simbolică, referindu-se la acest verset dă următoarele explicații: „din textul Facerea 3, 15: „dușmănie voi pune între tine și femeie, între șămânța ta și șămânța ei. El îți va zdrobi capul și tu vei înțepa călcâiul lui”, chiar dacă se presupune că traducerea apuseană „ea” este mai corectă decât forma „el” care rezultă din originalul ebraic, și, totodată se ține seamă de vechile icoane, care arată pe Maria zdrobind capul balaurului și având călcâiul ei înțepat de el, totuși, din acestea nu rezultă nimic cu privire la zămisirea neîntinată; dimpotrivă, devine mai evident raportul Fecioarei cu păcatul. Șarpele pândeste călcâiul femeii, iar ea capul lui, adică, Fecioara comunică cu omenirea păcătoasă, care se găsește sub stăpânirea diavolului, fiind zămislită în întinarea strămoșească. Ea distruge, însă, această stăpânire, prin Fiul ei cel răstignit (14).

Exegeții Vechiului Testament văd aici o femeie a viitorului, pe Domnul nostru Iisus Hristos, fiul Fecioarei Mariei” (15). După căderea în greșală a protopărinților noștri, Adam și Eva, Dumnezeu le-a făgăduit pe universalul Răscumpărător. După ce blestemă pe șarpe, zicând: „*Pentru că ai făcut aceasta* (amăgind pe Adam și Eva), *blestat să fii tu între toate animalele și fiarele câmpului, pe pământ să te târăști și țărână să mănânci în toate zilele tale*”. Apoi încurajând pe protopărinții noștri a hotărât șarpelui-diavol dușmănie între el și femeie, între șămânța lui și șămânța ei. „*Aceasta îți va zdrobi capul – spune Dumnezeu – iar tu îi vei înțepa călcâiul ei*” (Fac. 3, 14-15). Prin aceste cuvinte Domnul Dumnezeu a spus lui Adam și Evei, că din șămânța lor se va naște Preacurata pururea Fecioară Maria, pierzătoarea blestemului lor. Apoi, prin ea se va naște Hristos Dumnezeu – Omul, care cu jertfa Sa pe Cruce, îi va răscumpăra pe ei și tot neamul omenesc din robia vrăjmașului (16).

Referindu-se la acest episod din istoria mântuirii, Sfântul Ierarh Silvestru, Episcopul Romei, ne spune: „Dumnezeu, Care pe toate într-o ființă le-a adus, când a zidit pe om și l-a văzut plecându-se spre tot răul, n-a trecut cu vederea lucrul mâinilor Sale, ci bine a voit ca Fiul Său, Care este cu El nedespărțit (pentru că Dumnezeu este pretutindeni), să se pogoare până la ale noastre hotare. Deci s-a pogorât și, născându-se din Fecioară, s-a născut sub lege, ca pe cei de sub lege să-i răscumpere. Iar despre aceasta, că din Fecioară avea să se nască, a proorocit dumnezeiescul Prooroc Isaia, zicând: *Iată,*

Fecioara în pântec va lua și va naște fiu, și vei chema numele Lui Emanuel. Iar numele acesta precum și voi știți, însemnează dumnezeiasca venire la oameni, și, în limba noastră, Emanuel se tâlcuiește cu noi este Dumnezeu. Deci pe Dumnezeu, cum că avea să se nască din Fecioară, același prooroc mai înainte cu multă vreme l-a vestit” (17).

Acestea și alte mărturii aducându-le înainte Sfântul Silvestru, de la sfinții prooroci, despre Domnul Hristos, care a biruit pe evrei, fiindcă grăia Sfântul Duh prin gura lui. El a arătat lămurit că Hristos, născut din Fecioară, este Dumnezeu adevărat. Evreii ziceau: „Ce nevoie era să se nască Dumnezeu în trup omenesc? Nu putea într-alt chip să se mântuiască neamul omenesc?” Sfântul a răspuns: „Nu este nimic cu neputință la Dumnezeu, dar se cădea să fie biruit diavolul de acela care a fost biruit de el. Omul a fost biruit de diavol, nefiind născut după obiceiul firii, adică nu din amestecare bărbătească, ci din pământ zidit, care era ca o fecioară curată, căci încă atunci nu era blestemat de Dumnezeu, nici nu-l întinase sângele uciderii de frate, nici vreo ucidere de fiară; apoi era străin de stricăcioasele trupuri ale morților, nici nu era întinat cu lucruri necurate, dintr-un pământ ca acesta, s-a zidit trupul strămoșului, pe care dumnezeiasca însuflare l-a înviat; deci pe omul acesta născut astfel, după ce l-a biruit diavolul cel rău într-o toată, i se cădea cu adevărat ca și el însuși să fie biruit de un om. Iar acesta este Domnul nostru Iisus Hristos, născut nu după obiceiul și legea firii, ci precum Adam era curat din pământ, așa și El din pântecul cel curat fecioresc era sfânt; și precum acela a înviat cu suflarea dumnezeiască, așa și Acesta prin Duhul Sfânt, când a adumbrat pe Preasfânta Fecioară, S-a întrupat și S-a făcut Dumnezeu și om desăvârșit în toate, afară de păcat, având două firi: dumnezeiască și omenească. Deci, omenirea a pățimit pentru noi, iar dumnezeirea a rămas fără de patimă”(18).

Sfinții Părinți au văzut în acest loc prima vestire a Mântuitorului, Cel Ce va zdrobi capul șarpelui și Care va fi sămânța a femeii, născându-Se din Fecioară, fără a avea un tată lumesc. Dar cuvântul ne privește și pe noi: „Fiindcă s-a spus de șarpe că este foarte viclan, păzește totdeauna capul lui, ca nu cumva să afle în tine cuib și prin el locuință și să lucreze în tine pustiirea” (19). Iar călcâiul înseamnă sfârșitul (9). „Precum șarpele nu poate fi tras afară de coadă, pentru că solzii de pe gât se opun celor care vor să-l tragă afară, tot așa nu se poate începe de la sfârșit alungarea plăcerii din casa sufletului. Iată de ce învățătorul virtuții ne poruncește să pândim capul șarpelui. Iar cap numește el începutul răutății. Dacă nu

primim în suflet acest început, atunci și urmarea rămâne nelucrătoare. Căci cine este cu totul vrășmaș al plăcerii nu va fi înfrânt nici de momelile parțiale ale patimii, odată cu aceasta a primit în sine și slăbiciunea întregă” (20).

Dar de ce se războiește diavolul cu noi? El „n-a fost făcut dușman al nostru; dar din pricina invidiei a ajuns în dușmănie cu noi. Văzându-se aruncat jos dintre îngeri, n-a suferit să vadă pe pământean înălțat, prin propășirea în virtute, la vrednicia îngerilor” (21).

Note bibliografice:

1. SF. IOAN DAMASCHIN: *Cuvânt la Bunavestire*, trad. Pr. D. Fecioru, în rev. „Mitropolia Olteniei”, XVI, , nr. 3-4, 1964, p. 214.
2. IDEM, *Cuvant la nașterea Preasfintei Stăpânei Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria*, în *Proloagele*, tipărite prin străduința și osteneala, cu un studiu introductiv și binecuvântarea Înalt Preasfințitului Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, diortosite și îmbogățite de Arhim. Dr. Benedict Ghiuș, Edit. Bunavestire, vol. I, p. 53.
3. SF. AMBROZIE, *Scrisori*, XIX, 2, apud Pr. Ioan S. USCA, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți – Facerea*, Ed. Christiana, București, 2002, p. 158.
4. SF. IOAN DAMASCHIN: *Omilii la Nașterea și Adormirea Maicii Domnului*, trad. Din fr. de prof. Paul Bălan, Ed. Agapis, Neamț, 2009, pp. 13-15.
5. SF. VASILE CEL MARE, *Omilii la Psalmi*, Scrieri, partea I, Părinți și scriitori bisericești, vol. 17, traducere, introducere, note și indicii de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1986, p. 404.
6. P. L. BOUYER, *Le culte de la Mere de Diue*, Chevetogne, 1950, p. 33, apud Pr. Adrian Lucian DINU, *Maica Domnului în Teologia Sfinților Părinți*, Ed. Trinitas, Iași, 2004, p. 260.
7. Monahia Semfora GAFTON, *Maica Domnului în Biserica Ortodoxă*, Ed. Sofia, București, 1998, p. 17.
8. EUSEBIU DE CEZAREEA, Scrieri, partea a II-A, *Viața lui Constantin cel Mare*, în Vol. Părinți și scriitori bisericești, 14, studiu introductiv de Prof. Dr. Emilian Popescu, traducere și note de Radu Alexandrescu, Ed. IBMBOR, București, 1992, p. 98.
9. SF. IOAN DAMASCHIN, *Omilii la Nașterea și Adormirea Maicii Domnului*, trad. Din fr. de prof. Paul Bălan, Ed. Agapis, Neamț, 2009, p. 69.

10. CUV. NICHITA STHITHATUL, *Cele 300 de capete...*, în Filocalia, Vol. VI, trad., introd., și note de Pr. Prof. D. Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 1977, pp. 377-379.
11. Luna lui septembrie în 8 zile: Nașterea Preasfintei Stăpânei noastre, de Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Maria, tipărite prin străduința și osteneala, cu un studiu introductiv și binecuvântarea Înalt Preasfințitului Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, diortosite și îmbogățite de Arhim. Dr. Benedict Ghiuș, Edit. Bunavestire, p. 59.
12. EUSEBIU DE CEZAREEA, *Scrieri* ,...,p. 268.
13. Bartolomeu ANANIA, n. e), la Fac. 3, 15, în *Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediția Jubiliară a Sfântului Sinod*, Ed. IBMBOR, București, 2001, p. 25.
14. Hristou ANDRUTZOS, *Simbolica*, Traducere din limba greacă de Iustin Moiescu, Ed. Centrului Mitropolitan al Olteniei, 1955, p. 170.
15. Prof. Dr. Nicolae NEAGA, *Hristos în Vechiul Testament*, Sibiu, 1944, p. 9 apud Drd. Mihai Gh. VIZITIU: *Învățătura despre Maica Domnului după Sfânta Scriptură*, în rev. „Studii Teologice”, Seria II, An XXX, 1978, nr. 3-4, pp. 181-182.
16. Protos. Nicodim MĂNDIȚĂ, *Minunile Maicii Domnului*, Edit. Agapis, București, 2005, pp. 9-10.
17. SF. IERARH SILVESTRU, Episcopul Romei, *Proloagele*, Vol. I, tipărite prin străduința și osteneala, cu un studiu introductiv și binecuvântarea Înalt Preasfințitului Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, diortosite și îmbogățite de Arhim. Dr. Benedict Ghiuș, Edit. Bunavestire, p. 385.
18. NIL ASCETUL, *Cuvânt Ascetic*, LVIII, apud Pr. Ioan S. USCA, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți – Facerea*, Edit. Christiana, București, 2002, p. 38.
19. SF. GRIGORIE DE NYSSA, *Despre înțelesul numelui de creștin*, apud Pr. Ioan S. Usca, op. cit., p. 38.
20. Idem, *Omilii la Ecclesiast*, IV, apud Pr. Ioan S. USCA, Op. Cit., p. 39.
21. SF. VASILE CEL MARE, *Omilii și cuvântări*, IX, 8, apud Pr. Ioan S. Usca, Op. cit., p. 39.

Pr. drd. Adrian Sprâncenatu

DESPRE AUTOCEFALIA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Pentru Biserica Ortodoxă Română, anul 2010 a fost prilej de aleasă aniversare: la 4 februarie s-au împlinit 85 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de patriarhie, la 25 aprilie s-au împlinit 125 de ani de la recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, iar la 1 noiembrie, se împlinesc 85 de ani de la *întronizarea primului patriarh, Miron Cristea*. Facem în cele de mai jos câteva precizări cu privire la semnificația termenului de autocefalie și la demersurile care se impun pentru dobândirea acesteia în sânul Bisericii Ortodoxe.

Noțiunea termenului „autocefalie” este de origine greacă și înseamnă independența sau neatârarea unei unități bisericești de altă unitate bisericească sub raport interbisericesc administrativ-teritorial. Proclamarea unei Biserici ca autocefală reprezintă prin urmare unul din cele mai însemnate acte pentru întreaga Biserică, întrucât prin autocefalie se produce o schimbare esențială în relațiile bisericești din cadrul ortodoxiei ecumenice. Actul de proclamare a autocefaliei unei Biserici, presupune intrarea în acțiune a trei factori: a Bisericii care își reclamă autocefalia, a Bisericii mame de care a depins până acum, și a Bisericii în totalitatea ei sau a Bisericii ecumenice.

a) Condițiile din partea Bisericii care cere autocefalia:

1. Să dovedească statornicie în dreapta credință, precum și în păstrarea rânduielilor tradiționale cu caracter ceremonial-liturgie și disciplinar canonic.
2. Să dovedească maturitate în conducerea de sine, adică să se dovedească buna chivernisitoare a treburilor sale curente.
3. Să dispună de cel puțin 3-4 ierarhi, pentru a se putea constitui un Sinod Autocefal, în conformitate cu prevederile canonice.
4. Să existe o dorință și o năzuință manifestă pentru autocefalie și în cadrul credincioșilor, nu numai în cadrul clerului și a ierarhiei Bisericii respective.

Biserica Ortodoxă Română a luat ființă în anul 1872 prin desprinderea Mitropoliei Ungrovlahiei și Mitropoliei Moldovei de sub ascultarea canonică a Patriarhiei de Constantinopol și ridicarea mitropolitului Ungrovlahiei, totodată arhiepiscop de București, în

rangul de mitropolit-primat al României. Titlul de mitropolit-primat fusese acordat pentru prima dată de autoritățile laice mitropolitului Nifon Rusailă, pe 11 ianuarie 1865. Până la constituirea Sfântului Sinod românesc în anul 1872, Bisericile Ortodoxe din Țările Române au făcut parte integrantă din Patriarhia de Constantinopol, iar ierarhii lor se găseau sub ascultarea canonică a patriarhului de Constantinopol. Acesta s-a opus inițial desprinderii celor două mitropolii de autoritatea constantinopolitană (precedentul fiind deja creat în anul 1448, când un Sinodul de la Moscova și-a proclamat „autocefalia” față de Constantinopol, dând astfel naștere Bisericii Ortodoxe Ruse). După proclamarea independenței de stat a României (9 mai 1877), au urmat tratative cu Patriarhia de Constantinopol, în vederea recunoașterii autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. Aceasta recunoaștere a fost acordată pe 25 aprilie 1885 de patriarhul ecumenic Ioachim al IV-lea. Din perspectiva Patriarhiei de Constantinopol aceasta este data nașterii Bisericii Ortodoxe Române. De facto, Biserica Ortodoxă Română a luat ființă odată cu constituirea Sfântului Sinod de la București, în anul 1872, acest eveniment marcând transformarea mitropoliilor și episcopiiilor ortodoxe din părți componente ale Patriarhiei de Constantinopol în părți componente (subdivizuni) ale noii structuri.

Mitropolia Ardealului s-a unit cu Sfântul Sinod de la București în 23 aprilie 1919: „La 23 aprilie 1919, Sfântul Sinod episcopesc al Mitropoliei Ardealului (alcătuit pe atunci numai din episcopul Ioan Papp al Aradului – care era și locțiitor de mitropolit – și dr. Miron E. Cristea al Caransebeșului) a hotărât să intre în Sfântul Sinod din București, iar Biserica Ortodoxă din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș a format parte integrantă a Bisericii mame din România întregită”.

Din 1925 Biserica Ortodoxă Română este organizată ca Patriarhie. În acel an, pe 4 februarie, Sfântul Sinod a hotărât să înființeze Patriarhia Ortodoxă Română. Mitropolitul primat (Mitropolitul Ungrovlahiei) a fost ridicat la treapta de patriarh. Legea pentru înființarea Patriarhiei a fost promulgată la 25 februarie 1925. Pe 1 noiembrie 1925 a avut loc înscăunarea lui Miron Cristea ca prim patriarh al României (1925-1939).

În aprilie 1925, patriarhul ecumenic Ioachim al IV-lea trimitea Tomosul prin care se recunoștea Biserica Ortodoxă Română „neatârnată și autocefală”, administrată de Sfântul Sinod și „nerecunoscând în propria sa administrație internă nici o altă

autoritate bisericească, fără numai pe capul Bisericii celei una, sfântă, sobornicească și apostolească, pe Mântuitorul și Dumnezeu-Omul“.

În ședința din 4 februarie 1925, Sfântul Sinod hotărâ: „Se înființează în Țara Românească, pentru Biserica Ortodoxă Autocefală Română, demnitatea de Patriarh; Arhiepiscopul Bucureștilor și Mitropolitul Ungro-Vlahiei se ridică, în calitatea sa de Primat al României, la rangul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Autocefale Române.“ La 30 iulie 1925, Patriarhia Ecumenică de Constantinopol trimitea Tomosul Sinodal de recunoaștere a ridicării Bisericii Ortodoxe Autocefale Române la rangul de Patriarhie: „De acum va fi asentimentul tuturor pentru ridicarea Bisericii surori din România la vrednicia patriarhală, atât pentru cinstire și răsplată, cât și pentru faptul că, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, întreg poporul binecredincios român mărindu-se prin unirea sa politică, această cinstire este binevenită și îndreptățită.“ Drept urmare, la 1 noiembrie 1925 a fost întronizat primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, dr. Miron Cristea (1925-1939).

Ortodoxia Românească oferă Europei de astăzi un spațiu original și totodată o experiență originală, trecută și prezentă, în condițiile din deceniile după cel de-al doilea conflict mondial, trecând peste toate dramele social-economice și politice, Biserica Ortodoxă Română n-a rămas pasivă și izolată. Ea s-a luptat să reziste și să rămână fidelă misiunii sale, fără să fie într-un anume fel complexată de restricții și umiliri. Biserica Ortodoxă, cea mai veche și mai credibilă instituție publică din țara noastră, a fost, este și va fi un model cu o impresionantă demnitate și valoare pentru societatea românească. Mai mult, considerăm că este extrem de necesar ca cei care o reprezintă cu cinste la vârf să-și precizeze constant poziția față de toate planurile societății românești, față de toate împlinirile, dar și de neajunsurile cu care se confruntă. Nu putem să trecem cu vederea că Ortodoxia din România a ieșit învingătoare, și de ce nu triumfătoare, din momentele dramatice ale istoriei terorii comunist-atee, cu un efort de excepție, considerabil, fiind azi o măreață poartă către visurile noastre europene.

Pr. Ștefăniță Fleșcan

PRINCIPIUL AUTONOMIEI ÎN STATUTUL ORGANIC AL SFÂNTULUI ANDREI ȘAGUNA

Plecând de la înțelesul cuvântului „autonomie”, (în limba greacă: *auto* înseamnă propriu, de sine, iar *voμoσ* înseamnă lege), ne dăm seama că o instituție autonomă este cea care se conduce după legi, norme proprii. În cazul Bisericii vorbim despre o lege trasată de Mântuitorul Hristos (1) și continuată de către Sfinții Apostoli și Sfinții Părinți ai Bisericii noastre. Astfel, atât Sfânta Scriptură cât și normele date la sinoadele ecumenice și locale nu reprezintă altceva decât baza ecleziologică a creștinilor de pretutindeni și dintotdeauna, păstrată și aplicată prin iconomii rânduiți de Hristos în lume: ierarhia bisericească. „Biserica însăși, prin arhieriei ei întruniți în sinoade, va participa la această slujire nomothetică (acțiunea împăraților și conducătorilor de a da, prin puterea Celui Preaînalt, legi pentru ocârmuire), elaborând canoane care să organizeze comunitatea eclezială și să-i indice limitele, dar și porunci și norme de viețuire cu scopul de a marca un anumit flux de viață eclezială” (2). Așa cum vedem din cele spuse, canoanele nu sunt legi exterioare sau care nu au nimic de a face cu viețuirea autentic creștină ci doar stabilesc un flux de viață, care în final nu face altceva decât să apropie pe oameni de Cel Care dă cu adevărat Legea.

Unul dintre arhieriei lui Hristos care a cotribuit la imprimăvărirea vieții bisericești (din punctul acesta, canonic, de vedere) a fost mitropolitul **Andrei Șaguna**, (numele de botez Anastasiu, născut la 20 decembrie 1808, ianuarie 1809), în Miscoț (Miskolc), în Ungaria, decedat 16/28 iunie 1873, în Sibiu. Își face studiile gimnaziale la Miscoț și Pesta, superioare - de Filosofie și Drept - la Universitatea din Pesta (1826-1829) și de Teologie la Seminarul ortodox din Vârșeț (din 1829). După terminarea studiilor teologice, a intrat în mănăstirea sârbească Hopovo, unde a fost tuns în monahism, sub numele Andrei (24 octombrie 1833) și hirotonit ierodiacon (februarie 1834); profesor la Seminarul teologic din Carloviț și secretar al “Consistoriului arhidiecezan” de acolo (din 1834), ieromonah (29 iunie 1837), protosinghel, „Țsesor” (consilier) metropolitan și “administrator” (locțiitor) de egumen la mănăstirile Iazac (1838), apoi la Beșenovo (1841), arhimandrit și egumen la

mănăstirile Hopovo (1842), apoi la Covil (1845); după 1842 a activat un timp ca profesor în secția română a Seminarului teologic din Vârșeț și „Țeser” al Consistoriului de acolo. La 15/27 iunie 1846 numit "vicar general" al Episcopiei Ardealului, cu sediul la Sibiu și la 2 decembrie 1847 ales episcop (recunoscut la 5 februarie 1848, hirotonit la Carloviț la 18/30 aprilie 1848); la 12/24 decembrie 1864 numit arhiepiscop și mitropolit al reînființatei Mitropolii a Transilvaniei, cu reședința în Sibiu. Ca episcop (3), a militat pentru restaurarea vechii Mitropolii a Transilvaniei prin numeroase memorii înaintate Curții din Viena, patriarhului ortodox sârb și Congresului național-bisericesc sârb din Carloviț, prin sinoadele eparhiale formate din clerici și mireni - convocate la Sibiu în 1850, 1860 și 1864. După reînființarea Mitropoliei (1864), cu două eparhii sufragane la Arad și Caransebeș - a convocat un Congres național bisericesc al românilor ortodocși din întreaga Mitropolie, la Sibiu (septembrie-octombrie 1868), care a aprobat Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania (sanționat de autoritatea de stat la 28 mai 1869), după care s-a condus Biserica transilvăneană până în 1925. Principiile fundamentale ale acestui statut autonomia față de stat, sinodalitatea, adică participarea mirenilor alături de clerici la conducerea treburilor bisericești - au stat la baza Statutului de organizare a întregii Biserici Ortodoxe Române din 1925 și a celui din 1948.

Despre Statutul organic

„Dacă câteodată am făcut întrebuițare de octroiери, aceea am făcut după demandarea împrejurărilor înteițitoare (și) în acea convingere, că clerul și poporul credincios se va mulțumi cu aceea; dară nicidecum n-am făcut-o cu intențiunea de a exercita sau de a stabili în lucrurile noastre bisericești, școlare și fundatiionale vreun absolutism ierarhic. Din această cauză trebuie să accentuez aici că dacă am fi făcut uneori întrebuițare de octroiери, acestea nu se pot lua în înțelesul strict de octroiери, deoarece octroierea presupune totdeauna o măsură volnică pe terenul bisericesc; eu însă nu am făcut nici o măsură volnică în treaba înființării Mitropoliei, ci, fiind împiedicat de împrejurări, de a mă putea consulta cu bărbații noștri, am lucrat și singur în înțelesul pozitivelor instituțiuni bisericești. Și așa am lucrat uneori singur, spre ajungerea dorințelor noastre bisericești, precum îmi impuneau canoanele, dară nu spre introducerea și stabilirea vreunui absolutism ierarhic, care eu totdeauna l-am combătut și despre care exista în afacerile mele cele

mai lămurite dovezi. Dară astăzi, când ți-a venit ție Noule Ierusalime iarăși lumina, și mărirea Domnului peste tine a răsărit, depun cu desăvârșită odihnă sufletească toată competența legislativă și administrativă a Bisericii noastre naționale în mâinile Congresului prezent și ale celor viitoare Congrese, care singure sunt reprezentantele legale și canonice ale întregii noastre provincii metropolitane, prin urmare competente de a duce și conduce trebile administrative, economice, bisericesti, școlare și fundamentale” (4). Acestea sunt cuvintele cu care se deschideau lucrările Congresului Național Bisericesc, 16-28 septembrie 1868, în care avea să fie votat „Statutul Organic al Bisericii greco-orientale române din Ungaria și Transilvania”, statut ce aparținea, așa cum reiese și din cuvintele de început, mitropolitului Andrei Șaguna. În prima zi a lucrărilor Andrei Șaguna prezintă proiectul său constituțional care este apoi examinat de o comisie format din 27 de deputați, rezultând un proiect acceptat de deputați și sancționat de monarh și care va servi ca model de organizare pentru Biserica Ardeleană până în 1925.

De ce Statut Organic? „Explicația a fost dată de însuși mitropolitul Șaguna, care a comparat Biserica cu un organism viu, alcătuit din organe personale (creștinii, preoții, episcopii, mitropolitul) și sociale (parohia, protopopiatul, episcopia și mitropolia). Pentru ca organismul să nu sufere, este obligatoriu ca toate aceste elemente să colaboreze în armonie. Tovmai aceasta era menirea constituției șaguniene- să sprijine organelle bisericesti <<nu numai să nu se împiedice de nici o parte, ci toate laolaltă să fie libere de a lucra și conlucra în armonie pentru susținerea, cultivarea și prosperarea lor reciprocă>>” (5). Vocile istoriei cu referire la acest Statut au fost au fost împărțite: unele au apreciat demersul, altele au procedat la o critică aspră, un lucru este însă cert: Biserica a cunoscut un moment important în viața ei prin adoptarea acestuia (6).

Una din marile probleme, pe care spun unii, că le-ar avea Statutul Organic este implicarea prea mare a laicilor în treburile Bisericii și de aici Șaguna primește nenumărate lovituri, ba că ar fi necanonic să implici atât de mult laicii, ba că s-ar fi orientat prea mult spre protestantism. Să le luăm pe rând și să vedem despre ce e vorba.

În primul rând au fost voci care au susținut că nu este canonic să implici atât de mult laicii în treburile Bisericii. Înțelegerea acestei probleme vine tocmai din cunoașterea personalității canonice a lui Șaguna, un adevărat colos canonic: „Urmărind concepția lui Șaguna relative la organizația bisericască, trebuie să ne dăm seama în mod

preliminary de pregătirea științifică a marelui arhiepiscop, căci altfel s-ar putea întâmpla să vedem contestându-se, din partea oamenilor mai puțin orientați, atât competența cât și *valoarea canonică* a doctrine sale constituționale” (7). Chiar și adversarul de început al Statutului Organic, I. Lupaș, vedea în Statut o valoare canonică de necontestat, admirând felul în care Șaguna se apleacă spre originile creștinismului pentru a da un fond canonic demersului său: „Nimic anticanonic nu este în Statutul Organic. Dimpotrivă, canonicitatea și drepturile ierarhice sunt îndeajuns asigurate prin această lege în toate corporațiunile bisericești, dar îndeosebi în punctele privitoare la activitatea Sfântului Sinod episcopesc. Ca un adânc cunoscător al rânduielilor din Biserica lui Hristos, Șaguna a fost un *conservator*, dar și un *progresist* înțelept în același timp. În conservatorismul lui a mers așa de departe încât a găsit legătura cu vremurile cele mai vechi, cu începuturile de organizare a Bisericii creștine, când tendințele de izolare a clerului de popor sau pornirile spre absolutismul ierarhic, atât de potrivnic cu învățătura Evangheliei, încă nu au apucat a prinde rădăcini ca în timpurile mai târzii. Iar ca *progresist* înțelept întru toate ca unul care își dădea silința să pătrundă rostul timpului său și să prevadă direcțiunea de viitoare dezvoltare a societății și a Bisericii creștine, a putut să înțeleagă că viitorul acestei Biserici poate fi asigurat prin interesul viu și statornic, pe care poate și trebuie să-l trezească în sufletul tuturor credincioșilor... Această considerațiune l-a îndemnat pe Șaguna să admită, să dorească chiar de la începutul carierei sale arhierice participarea elementului mirean la conducerea treburilor bisericești [sau] școlare” (8). Din cele spuse aici rezultă clar că afirmațiile conform cărora Statutul ar fi necanonic, sunt nefondate, ba mai mult, „...cei ce au afirmat contrarul, n’au putut produce nici un singur argument serios, prin care să-și dovedească acuza” (9).

Tot legat de canonicitate, protestantismul ar fi o altă „faptă” de care a fost acuzat Statutul lui Șaguna. Ideea originii protestante a Statutului Organic, pleacă de la Vering încă din anul 1876. Această teză a fost preluată, pe rând, la 1877 de sârbul ortodox Radici, la 1880 de istoricul unit Barițiu iar mai târziu de către greco-catolicul Grama și de ortodoxul bucovinean Valerian Șesan (10). Iată ce spunea Hermann Pitters, influențat de Friedrich Müller (fost episcop evanghelic din Transilvania), în acest sens: „Într-adevăr, dacă se face comparație între acest Regulament din 1861 (Constituția Bisericii săsești-nn.) și Statutul Organic..., se observă unele paralelisme surprinzătoare cu privire la structura juridică a Bisericii, la

componenta organelor de conducere în parohii, protopopiate, în eparhii și Biserica întreagă” (11). Dacă ne aplecăm asupra celor care au susținut contrariul, vedem un lucru, cel puțin frapant, anume ultimul biograf al lui Șaguna este Johann Schneider, un sas originar din Transilvania. Acesta a pus la îndoială originea protestantă a Statutului Organic, datorită deosebirilor fundamentale dintre acesta și Constituția Bisericii Evanghelice din Transilvania, din anul 1861 (12).

Autonomia în viziune șaguniană

Înainte de a vorbi despre principiul autonomiei în Statutul Organic al lui Șaguna trebuie să amintim principiile care răzbat cu putere din citirea acestui Statut. Astfel la baza organizării Bisericii din Ardeal în perioada 1868-1925, conform Statutului Organic, au stat trei principii:

1. Principiul autonomiei bisericesti;
2. Principiul constituțional;
3. Principiul participării mirenilor la administrarea chestiunilor școlare și fundamentale ale Bisericii în raportul numeric de 2/3 față de 1/3 din cler.

Lupta pentru autonomie a întregii lumii europene începe în 1848 („primăvara popoarelor”), an ce avea să marcheze întreg secolul prin lupte de emancipare. În același context istoric, Biserica din Transilvania, aflată sub stăpânire austriacă, dorea administrarea propriilor „afaceri”. Modul în care s-a ajuns la această autonomie (prin Statutul Organic) am văzut că a fost ori apreciat ori blamat de-a lungul istoriei, un lucru este însă cert: Biserica din Transilvania nu a fost singura care dorea acest lucru și nici singura care a propus un proiect pentru legiferarea acestui fapt. De exemplu, Biserica Catolică din Ungaria adusesse argumente similare Bisericii Ortodoxe în ceea ce privește autonomia, sau dacă privim invers, Biserica Ortodoxă adusesse argumente similare Bisericii Catolice. Indiferent cum privim lucrurile observăm un lucru interesant, anume că reforma bisericască a lui Șaguna în Biserica Ortodoxă din Ardeal și din sudul Ungariei a putut fi transpusă în practică în timp ce propunerile Bisericii Catolice nu s-au realizat niciodată.

Principiul autonomiei, care reiese din Statutul Organic al lui Andrei Șaguna, vizează trei aspecte fundamentale ale vieții

bisericești: relația cu Statul, relația cu Bisericile surori și relația dintre părțile constitutive ale Bisericii.

1. *Autonomia Bisericii Ortodoxe față de Stat* era prevăzută de o serie de legi votate de Parlamentul Ungariei. Astfel, prin §8 al AL 20/1848 garanta „dreptul greco-orientalilor de a dispune liber în treburile lor bisericești și școlare, sub supravegherea Statului” (13). Extinderea acestei autonomii și asupra Mitropoliei Române cu sediul la Sibiu a avut loc prin §3 al AL9/1868. Iată ce spune Statutul: „Biserica Greco-orientală din Ungaria și Transilvania, ca biserică autonomă, are dreptul ei canonic, garantat prin articolul de lege IX din anul 1868, pe lângă susținerea în integritate dreptului de supremă inspecție a Majestății Sale, își reglementează, administrează și conduce independente afacerile sale bisericești, școlare și fundamentale în toate părțile și factorii ei constitutive, după forma reprezentativă. Statutul Organic prezent tratează deci organizarea bisericii greco-orientale române pentru întreaga provincie mitropolitană din Ungaria și Transilvania” (14). Așa cum vedem, această autonomie a Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria a fost dobândită cu condiția menținerii dreptului „de supremă inspecțiune” a monarhului. Această inspecție se materializa prin intermediul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice din Guvernul de la Budapesta (15). În prima parte a secolului XX, Biserica Ortodoxă Română din Ungaria avea cea mai bună situație juridică, raportată la celelalte confesiuni autonome (16). Este adevărat faptul că în istorie sunt consemnate și abuzuri ale diplomației imperiale privind autonomia și buna desfășurare a treburilor bisericești în biserica noastră (17).

2. *Autonomia față de celelalte Biserici Ortodoxe* înseamnă „după terminologia bisericească [...] autocefalie” (18). Autocefalia Bisericii din Ardeal (Mitropolia cu sediul la Sibiu plus cele două episcopii sufragane la Arad și Caransebeș) a fost conferită acesteia de către Sinodul episcopesc al Mitropoliei de Carloviț. Această autocefalie (în limba greacă-autochefalos=conducere proprie) a fost acordată în mod canonic deoarece Sinodul amintit era autoritatea competentă în această problemă. După ce protocolul cu numele: „Acte oficiale privitoare la înființarea Mitropoliei gr. Reseritate a românilor din Transilvania, Ungaria și Banat”, Sibiu, 1867, pp.7-15 (19) a fost tipărit, împăratul a recunoscut autocefalia și ridicarea Bisericii românești la rang de Mitropolie. „Biserica bucovineană a obținut statutul de autocefalie tot printr-o decizie a Sinodului episcopesc al Mitropoliei de la Carloviț, fiindu-i apoi recunoscut acest

statut printr-un rescript imperial la 23 ianuarie 1873. Datorită structurii administrativ-teritoriale a Imperiului austro-ungar, Mitropolia de Cernăuți cuprindea doar episcopii de pe teritoriul austriac, în pofida îndepărtării lor teritoriale, din Bucovina și din Dalmația (azi Croația de vest), anume episcopiile de Zara și Cattaro” (20). Referitor la câștigarea autocefaliei de către Biserica Ortodoxă din Regatul României, aceasta a avut loc la 25 aprilie 1885, fiindu-i recunoscut statutul de biserică autocefală de către Sinodul patriarhal de la Constantinopol printr-un tomos semnat de patriarhul ecumenic Ioachim al IV-lea.

Vorbim de autonomie atunci când ne referim la împărțiri administrative teritoriale, la împărțirea jurisdicțională a mitropoliilor dar vorbim de unitate și în special de unitate dogmatică atunci când ne referim la două mitropolii, așa cum spune și Statutul lui Șaguna: „Pentru susținerea unității dogmatice și canonice între cele două mitropolii, română și sârbă, precum și pentru apărarea intereselor commune ale religiei orthodox răsăritene, se constată necesitatea unui sinod comun, constând din ambii mitropoliți și din episcopii sufragani ai ambelor mitropolii. Constituirea acestui sinod se va realiza prin înțelegerea cu congresul greco-oriental sârbesc” (21).

Așadar nu vorbim de autonomie dogmatică sau canonică ci de o autonomie administrativă de tipul autocefalos.

3 „*Autonomia ca raport al singuraticelor părți constitutive ale Bisericii din Ardeal între ele și față de organele superioare*”, cum remarca Șaguna, reiese cel mai clar chiar din cuprinsul Statutului Organic. Astfel: „Elementele acestei provincii mitropolitane este: clerul și poporul credincios; iar părțile constitutive ale ei sunt: 1. Parohiile, 2. Protoprezbiteratele, 3. Mănăstirile și 4. Eparhiile. poziția pe care o re în biserică clerul și poporul provinciei mitropolitane îi dă dreptul de a participa personal și prin reprezentanți la toate acțiunile bisericești, școlare și fundamentale și totodată îi impune datori de a suporta toate greutățile de care depinde bunăstarea bisericii. Fiecare parte constitutivă a mitropoliei are drept de a reglementa, administra și conduce, independent de altă parte constitutivă egală cu ea, afacerile sale bisericești, școlare și fundamentale, și fiecare parte constitutivă mai mică își continuă acțiunile sale bisericești, școlare și fundamentale, în afacerile părții constitutive mai mare până la mitropolie, prin reprezentanții săi.

Toate acțiunile părților constitutive, amintite la punctele precedente, se îndeplinesc prin sinoadele parohiale, protoprezbiteriale, eparhiale și prin congresul național-bisericesc

(sinodul mitropolitan). Pentru administrarea și conducerea afacerilor bisericești, școlare și fundamentale se va forma câte un comitet și câte o epitropie în fiecare parohie și protoprezbiterat, iar în eparhie și mitropolie câte un consistoriu.

Jurisdicția bisericească atât în afacerile judecătorești cât și în cele administrative, se va exercita prin scaunele protopopești, ca instanța I-a, prin consistoriile diecezane, respectiv arhidiecezane, ca instanța a II-a, și prin consistoriul mitropolitan ca instanța a III-a. dispozițiile speciale vor indica obiectele în privința cărora cursul instanțelor se schimbă” (22).

Iată, așadar, modul de constituire al părților constitutive bisericii și forurile de conducere și legiferare.

În 1897 autonomia parohiilor a fost restrânsă, ele trecând sub supravegherea directă a Consistoriului Eparhial, însă puteau agonisi averi iar Consistoriul putea să intervină în alegerea unei persoane însă nu putea să impună o alta (23).

În privința celorlalte părți: protoprezbiteratele, mănăstirile și eparhiile, reținem că și ele aveau autonomie însă erau mai mult legate de mitropolie, lucru care nu se poate spune despre dieceze, care aveau autonomie aproape totală. Iată ce spune Brusanowski legat de ele:„ Sinoadele diecezane aveau dreptul de a emite acte legislative (regulamente) pentru eparhia respectivă. Este adevărat că s-a întâmplat ca forul legislativ central al Mitropoliei, anume Congresul Național Bisericesc, să emită regulamente, pe aceeași temă, pentru întreaga mitropolie. Intenția era însă<< susținerea unității și uniformității în Biserică>>. Însă în multe privințe acea uniformitate nu a fost impusă cu forța, regulamentele fiind diferite de la o episcopie la alta. De asemenea, episcopii diezelor sufragane trebuiau să fie aleși de sinoadele eparhiilor respective, fără amestecul autorităților bisericești de la mitropolie” (24).

Pe de altă parte, în ceea ce privește hotărârile forurilor inferioare, Statutul exclude dreptul de apel de la un for inferior la unul superior. §16 al art.I cu privire la Sinodul Parohial spune:„ Recursuri împotriva vreunei decizii a Sinodului Parohial se pot face în 14 zile la scaunul protoprezbiterial, de unde se înaintează Consistoriului Eparhial...” (25).

Deși a fost contestat și s-a spus despre Statutul Organic al lui Andrei Șaguna că are la bază un model protestant sau că ar avea surse catolice, acesta are o valoare inestimabilă datorită principiilor promovate și în special principiului autonomiei bisericești. Implicarea laicilor în problemele bisericești nu poate fi nicidecum un

minus, cu condiția ca acest organism ale cărui mădulare suntem cu toții, să fie sănătos pentru a putea lucra bine în via lui Hristos. Dacă această prezumție este corectă atunci viața bisericii se însuflețește, Biserica devine organ viu prin Duhul și nicidecum nu poate greși. Laicii au făcut dintotdeauna parte din istoria bisericească, în unele momente mai mult, altele mai puțin, așa cum împrejurările vieții o cereau.

Note:

1. El este „nomosul nomothetic” adică dătătorul de Lege prin excelență după al Cărui model Sfinții Părinți au contribuit la extinderea vieții ecleziale.
2. Picu Ocoleanu, *Liturgia poruncilor divine. Prolegomene teologice la o nouă cultură a legii*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2004, p. 153.
3. Ca episcop nu s-a îngrijit doar de Mitropolia Transilvaniei ci și de celelalte regiuni ale țării noastre, care însă nu erau unificate, așa cum ne spune cronicarul: „ Dacă românii din diferitele țări austriace mai adeseori au întervenit în particular pe le locurile competente pentru interesele autonomiste ale țărilor locuite de ei, n-au întrelăsat să facă și un pas colectiv. Întra 13/25 Faur 1849, sub conducerea episcopului din Ardeal Andreiu Șaguna, s-a presîntat împăratului la Olomuț și a fost primită preagrațios de el, într-o audiință estraordinară, o deputăciune a națiunii române, compusă din doisprădece membrii, luați din Ardeal, Banat, Ungariea și Bucovina. Aceasta a înmănat împăratului o petițiune, prin care cerea: 1. „Întrunirea tuturor românilor din statele austriace într-o unică națiune de sâne stătătoare, sub sceptrul Austriei, ca parte întregitoare a totalei monarhii; 2. Admnistrare națională de sine stătătoare în privința politică și bisericească; 3. Deschiderea unei adunări generale, cât mai curând, spre constituirea sa, și anumea: a) spre alegerea unui cap al nației, pe care Maiestatea Ta să-l întărești și al cărui titlul iarăși Maiestatea Ta să binevoiești a-l determina; b) spre alegerea unui consiliu național de administrație sub numele de Senat Român; c) spre alegerea unui cap bisericesc, întărit de Maiestatea Ta căruia să-i fie subordinați ceialalți episcopi naționali; d) spre organizarea organizației comunităților și a districtelor românilor; e) spre organizarea școalelor și spre înființarea trebuincioaselor institute de învățatură; 4. Introducerea limbei naționale în toate trebile ce privesc pe români; 5. O anuală adunare generală a toată nației spre consultarea periodică a intereselor naționale; 6. Representarea nației Române după numărul sufletelor, la generalul parlament Austriac; 7. Încuviințarea unui organ al nației la ministeriul austriac spre represintarea intereselor naționale; 8. Maiestatea Ta vei binevoi a purta de aici înnăinte titlul de mare duce

- al Românilor” (Dr. I. G. Sbiera, *O pagină din istoria Bucovinei dimpreună cu niște notițe despre familia Hurmuzachi*, ca răspuns la articolele din diariul „Patria” din Cernăuț III, nr. 304, p. 2 și nr. 305 p. 3, în cestiunea biografiilor bucovinene din Enciclopedia Română din Sibiiu., Ed. Soțietatea Tipografică Bucovineană, Cernăuț, 1899, pp. 18-19).
4. Andrei Baron de Șaguna, *Cuvânt presidial la deschiderea Congresului Național Bisericesc din anul 1868* apud Paul Brusanowski, *Structura constituțională a Bisericii Ortodoxe Române. Repere istorice*, în Revista Inter, nr. 1-2/2007, Cluj-Napoca, Sibiu, Craiova, București, Chișinău, p. 222.
 5. Andrei Baron de Șaguna, *Compendiu de Drept Canonic*, ediția a III-a, Sibiu, 1914, pp.86-89, 93, apud Paul Brusanowski, op.cit., p. 224.
 6. Ni se pare potrivit să exprimăm aici două din multele păreri pro și contra Statutului, pentru o mai clară viziune asupra atât a timpului istoric, cât și climatului religios de la acea vreme. Astfel, Ioan Lupaș spunea: „Pe când proiectul lui Șaguna era rezultatul unui studiu îndelungat și al experiențelor de mulți ani, elaboratul Comisiunii, mai ales în părțile unde a introdus modifi cațiuni care nu erau absolut necesare nu se întemeia nici pe studiul aprofundat al așezămintelor bisericești, nici pe experiențe suficiente. S-au introdus astfel și unele lucruri noi folositoare Bisericii, dar și altele, care nu puteau să însemneze atunci altceva, decât un fel de salt în necunoscut. Comisiunea n-a avut timpul necesar spre a face<<studii serioase>>, cum făcuse Șaguna din tinerețele sale și cum ar fi dorit el să le poată face și ceilalți membri ai Congresului...” (I. Lupaș, *Interpretarea§§-ilor 18,40,88 și 150 din Statutul Organic*, Sibiu, Tipografia Diecezană, 1914, p. 25-26; 27-28 apud Paul Brusanowski, *Reforma constituțională din Biserica Ortodoxă a Transilvaniei între 1850-1925*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007, p. 37); iar Spiru Haret aprecia: „Ca termen de comparație, să ne aruncăm ochii peste Munți, unde colaborarea frățească a tuturor membrilor Bisericii, arhieriei, cler mirean și simpli laici, face să circule în Biserică o viață așa de intensă și de binefăcătoare. Pe când la noi prăpastia dintre clerul de sus și cel de jos, consacrată prin Legea din 1872, se adâncea tot mai mult și se da pe față prin semne îngrijorătoare..., în Ardeal îi găsim pe toți într-o muncă comună, care ridică așa de sus și Biserică și neamul însuși (...). Șaguna se aflase și el în fața unei situații analoage. Opera lui a constat într-o utiliza în modul cel mai rațional forțele de care dispunea, și de a da putința să se dezvolte și să devină utile și forțele care erau încă în stare latentă. S-a văzut splendidul rezultat la care a ajuns. A se întreprinde însă deodată și la noi o operă ca a lui Șaguna în toată întregirea ei nu se putea acum trei ani[1909]. Șaguna știuse să se folosească de un concurs de împrejurări favorabile care la noi lipseau; și pe de altă parte, chestia prezintă la noi oarecare greutăți cu care Șaguna nu avuse a se lupta. De

- aceea, ambiția noastră în 1909 nu putea merge până a voi să facem și noi atâta cât făcuse el. avem însă și puțința, și datorința, de a face să dispară cel puțin inconvenientele cele mai evidente pe care experiența le dăduse pe față în Legea din 1872; să cercăm a face din cler o forță socială, vie și activă, pusă în slujba națiunii; să căutăm să apropiem cât se va putea mai mult clerul de sus și cel de jos, pentru a înlesni acțiunea lor comună, pentru a mări autoritatea celui dintâi și încrederea în sine al celui de-al doilea” (Spiru Haret, *Criza bisericească*, București, 1912, p. 14-15 apud Paul Brusanowski, *Reforma constituțională din Biserica Ortodoxă a Transilvaniei între 1850-1925*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007, pp. 43-44).
7. Pr. I. Mateiu, *Contribuțiuni la Istoria Dreptului Bisericesc*, vol. I, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1922, p. 168.
 8. Procesele verbale ale ședințelor primului Congres al preoțimii din Mitropolia ortodoxă română din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, ținut la Sibiu în zilele de 6/19-8/21 martie 1919, în „Analele Asociației Andrei Șaguna a clerului Mitropoliei Ortodoxe Române din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș”, Sibiu, Tipografia Carpați, 1919, p. 14 apud Paul Brusanowski, *Reforma constituțională din Biserica Ortodoxă a Transilvaniei între 1850-1925*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007, p. 45.
 9. Nicolae Bălan, *Canonicitatea Statutului Organic*, Sibiu, 1919 martie 7/20, la *Congresul Asociației A. Șaguna a clerului din Mitropolia Ardealului*, în vol. „Biserica și viața”, Sibiu, 1947, p. 223.
 10. Paul Brusanowski, *Reforma constituțională din Biserica Ortodoxă a Transilvaniei între 1850-1925*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007, p. 41 și care mai adaugă: „Sașii considerați adevărații părinți spirituali ai Statutului Organic, s-au ținut departe de această polemică”.
 11. H. Pitters, *Despre relațiile mitropolitului Andrei Șaguna cu Biserica Evanghelică C.A. din Transilvania*, în „Slujitor al Bisericii și al Neamului. Părintele Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu, membru corespondent al Academiei Române la împlinirea vârstei de 70 de ani”, Cluj, 2002, p.574 apud Paul Brusanowski, *Reforma constituțională din Biserica Ortodoxă a Transilvaniei între 1850-1925*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007, p. 42.
 12. Pe larg, susținerea arătată de Johann Schneider Statutului lui Șaguna, o regăsim în Paul Brusanowski, *Reforma constituțională din Biserica Ortodoxă a Transilvaniei între 1850-1925*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007.
 13. Ioan A. de Preda, *Constituția Bisericii gr.-or. Române din Ungaria și Transilvania sau Statutul Organic comentat și cu concluzele și normele referitoare întregit*, Sibiu, 1914, p.19, AL20/1948 apud Paul Brusanowski, *Structura constituțională a Bisericii Ortodoxe Române*.

- Repere istorice în Revista Inter*, nr. 1-2/2007, Cluj-Napoca, Sibiu, Craiova, București, Chișinău, editor Radu Preda, p.225.
14. Statutul Organic al Bisericii greco-orientale române din Ungaria și Transilvania. Cu un supliment. A patra edițiune oficială autentică, procurată în urma concluzului congresual din anul 1878, nr. 247, Sibiu, proprietatea Mitropoliei, 1910, dispoziții generale, publicat în *Revista Inter*, nr. 1-2/2007, Cluj-Napoca, Sibiu, Craiova, București, Chișinău, editor Radu Preda, p. 273.
 15. Decretele imperiale și Ordonanțele ministeriale se dădeau prin intermediul acestui minister (când era vorba bineînțeles de probleme de natură confesională), nemaifiind nevoie de aprobarea Parlamentului. Prin Ordonanțe ministeriale și Decrete imperiale au fost aprobate toate Statutele de organizare ale Confesiunilor, inclusiv Statutul Organic șagunian (Laszlo Peter, *Hungarian Liberals and Church-State relations. 1867-1900*, in *Gyorgy Ranki-Hungary and European Civilization*, Budapesta, 1989, p. 102-103 și n.91 de la p.130 apud Paul Brusanowski, *Structura constituțională a Bisericii Ortodoxe Române. Repere istorice*, în *Revista Inter*, nr. 1-2/2007, Cluj-Napoca, Sibiu, Craiova, București, Chișinău, editor Radu Preda, p. 225).
 16. Iată ce spune Brusanowski legat de situația celorlalte Biserici:., De exemplu, Bisericile protestante erau obligate să anunțe Curții ziua ținerii adunărilor bisericește, împreună cu ordinea de zi; suveranul avea dreptul de a fi reprezentat în acele adunări printr-un comisar regal; totdată, deciziile acelor adunări trebuiau înaintate regelui spre revizuire și aprobare, și doar după aceea intrau în vigoare. În Biserica Sârbă, monarhul își rezerva dreptul de a trimite un comisar regal care putea asista la lucrările Congresului, ba chiar și să-l dizolve. În ceea ce privește Mitropolia Sibiului, legislația maghiară nu prevedea <<nici încuviințarea specială pentru ținerea sinoadelor și a Congreselor nici trimiterea de comisar regal la ele. Desemenea nu se cerea nici aceea [...] ca concluzele, statutele și regulamentele ce se votează în sinodele și congresele noastre să fie supuse aprobării, pentru ca să-și aibă valoarea lor>>” (Paul Brusanowski, *Structura constituțională a Bisericii Ortodoxe Române. Repere istorice*, în *Revista Inter*, nr. 1-2/2007, Cluj-Napoca, Sibiu, Craiova, București, Chișinău, editor Radu Preda, p. 225-226).
 17. „În practică însă, guvernele ungare, nu odată au încercat încălcări, interpretând legile după placul lor și aplicând față de români dispoziții care erau în vigoare numai față de protestanți sau sârbi. Așa, de pildă, au cerut ca congresele să nu se țină până ce nu sosește încuviințarea preainaltă. Și au fost cazuri, când pe motive de nimic nu au dat voie să se țină congrese. De la o vreme, guvernele ungare au cerut să li se comunice și obiectele ce se vor dezbate în congres. Împotriva acestor încălcări adunările noastre au protestat, uneori chiar cu efect. Comisarul regal nu a luat parte la adunările noastre decât o singură

- dată, la Sinodul Archiepiscopal din 1918, când faimosul Baron Horvath Emil, în urma protestelor energice ale majorității sinodului, l-a dizolvat cu forța publică” (Ibidem, p. 226).
18. Valer Moldovan, *Biserica Ortodoxă Română și problema unificării. Studiu de drept bisericesc*, Cluj, 1921, p. 24, apud Paul Brusanowski, *Structura constituțională a Bisericii Ortodoxe Române. Repere istorice în Revista Inter*, nr. 1-2/2007, p. 226).
 19. Paul Brusanowski, op. cit., p. 223.
 20. V. Moldovan, op.cit., p. 133, apud Paul Brusanowski, op.cit., p.223.
 21. *Statutul Organic al Bisericii greco-orientale române din Ungaria și Transilvania. Cu un supliment. A patra edițiune oficială autentică, procurată în urma concluzului congresual din anul 1878*, nr. 247, Sibiu, publicat în Revista Inter, nr. 1-2/2007, Cluj-Napoca, Sibiu, Craiova, București, Chișinău, p. 274.
 22. Ibidem, p.273-274.
 23. Paul Brusanowski, op.cit., p.226.
 24. Paul Brusanowski, op.cit., p.226-227.
 25. Statutul Organic al Bisericii greco-orientale române ..., p.276.

Arhid. Drd. Nicușor Lăzărică

Biserici și mănăstiri din Oltenia

BOLNIȚA ARHIEPISCOPIEI DE RÂMNIC ȘI PODOABA EI MURALĂ

Epoca brâncovenească s-a distins printr-o remarcabilă înflorire artistică în zona Vâlcei, în pragul veacului al XVIII-lea. În special așezămintele monahale, care s-au bucurat încă din cele mai vechi timpuri de sprijin din partea voievozilor, cunosc un apogeu al culturii și artei sub patronajul lui Constantin Brâncoveanu. În acest cadru se integrază și Bolnița Arhiepiscopiei de Râmnic, închinată „Adormirii Maicii Domnului”.

Claritatea și accesibilitatea stilistică și iconografică a picturii brâncovenești, ca și formele arhitectonice ce sintetizează armonios tradiția constructivă anterioară a Munteniei și Olteniei, au făcut ca moștenirea artistică brâncovenească să fie firesc receptată în întreg spațiul vâlcean în perioada imediat următoare și să își pună amprenta sa formatoare și de inspirație deopotrivă asupra comandatarilor, constructorilor și zugravilor veacului al XVIII-lea. Către jumătatea aceluși secol, inițiativele ctitoricești au devenit din ce în ce mai numeroase, dar și mai modeste, odată cu trecerea crescândă a inițiativei de ctitorire către păturile populare. Împrumuturile din arta epocii brâncovenești s-au manifestat constant la nivelul formal și tematic, însă monumente de mari dimensiuni, cu programe iconografice complexe, comparabile cu cel de la Hurezi, nu s-au mai construit în veacul fanariot. În prima jumătate a veacului al XVIII-lea și în special în vremea ocupației austriece (1717-1739) s-a construit un număr relativ mic de monumente, comparabil cu epoca brâncovenească. Abia din a doua jumătate a secolului va avea loc remarcabila explozie constructivă în zona Vâlcei.

Darul episcopului Climent pentru râmniceni

Trăsăturile relativ omogene ale ctitoriilor vâlcene din veacul al XVIII-lea motivează tratarea lor în general categorială și nu monografică, în istoriografia de artă. Totuși, în peisajul aparent uniform al ctitoriilor vâlcene de la jumătatea veacului al XVIII-lea, se disting și monumente inovatoare, cu programe iconografice mai complexe. Este și cazul unei mici biserici ridicate de episcopul Climent al

Râmnicului, bolnița Arhiepiscopiei din Râmnicu-Vâlcea, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, construită în 1745 și pictată către 1748. Este singurul edificiu rămas din etapa refacerilor complexului episcopal datorate lui Climent, începute după incendiile provocate la retragerea stăpânirii austriece, în 1738.

Preocuparea episcopului râmnician pentru ridicarea unei bolnițe în incinta nou-reconstruitei Episcopii a Râmnicului își are, probabil, sursa de inspirație în tradiția ctitoricească a Olteniei privind dotarea marilor mănăstiri cu bolnițe. În fond însă, întreaga învățătură a Bisericii, propagată prin Vasile cel Mare, Athanasie Athonitul și prescrisă și în Tipiconul Sfântului Sava cel Sfințit (capitolul 48), amintește monahilor de datoria oferirii adăpostului și îngrijirii necesare bolnavilor, fie ei călugări sau străini.

Un tezaur de iconografie ortodoxă

Restaurată în 1972, când întreg ansamblul picturilor murale a fost curățat de repictări târzii, pictura bolniței episcopiei râmnicene nu mai poate fi astăzi pe deplin apreciată stilistic. Cu toate acestea, particularitățile programului său iconografic invită la o analiză mai amănunțită a acestui ansamblu, datorat uneia dintre marile personalități ctitoricești ale Vâlcei.

Altarul prezintă iconografia fixată în epoca brâncovenească: Maica Domnului ca sălaș al lui Dumnezeu tronează în conca altarului, având deasupra ei figurat pe Domnul Savaot și Sfântul Duh iar în brațele sale, pe Pruncul Iisus. O friză de profeți deasupra scenei are rolul de a rememora împlinirea propovăduirii proorocilor despre Născătoarea de Dumnezeu. Tronul Maicii Domnului este flancat, conform unei tradiții iconografice răspândite în epoca brâncovenească, de doi arhangheli și de doi sfinți melozi, Ioan Damaschinul și Cosma, în atitudine de prosternare.

Reprezentarea Sfântului Climent

Hemiciclul absidei este în întregime ocupat de procesiunea sfinților ierarhi, care înconjoară altarul, continuându-se și pe dosul iconostasului de zid al bisericii. În glaful ușii proscomidiarului apare, în coerența suitei de ierarhi, un sfânt ierarh „Climent”, patron omonim al ctitorului, în imediata veninătate a Viziunii lui Petru din Alexandria. Trăsăturile tinere ale figurii reprezentate contrazic prescrierile *Erminiei* grecești pentru papa Clement al Romei (24 noiembrie), descris ca vârsnic, și corespund cu cele ale episcopului Clement din Ancyra (23 ianuarie). De asemenea, prezența felonului

în locul saccosului ar arăta că este vorba de o reprezentare de episcop, și nu de un patriarh. Totuși, judecând după faptul că imaginea ierarhului se află în apropierea scenei viziunii Sfântului Petru din Alexandria, pare a fi vorba mai curând o reprezentare a ierarhului liturgist Clement, Papă al Romei, inspirată de sinaxarul din 24 noiembrie, și nu a episcopului Ancyrei, deși imaginea sa a servit drept model iconografilor, ca urmare, probabil, a unei confuzii operate în caietele de modele. Este de menționat aici și faptul că episcopul Climent, care a retipărit *Cazaniile* lui Varlaam în același an în care era realizată pictura bolniței (1748), a adăugat în volum o cazanie la 24 noiembrie, ziua prăznuirii Sfântului Clement Romanul.

Icoana „Ispitirilor Mântuitorului Hristos”

Pe fața estică a tâmplii de zid, în altar, este figurat micul ciclu al ispitirilor lui Hristos. Acesta apăruse doar sporadic în pictura din Țara Românească: la biserica Mănăstirii Căluu (1595) și la Hurezi (1694). La Căluu, o singură scenă – cea a cetățitorilor - figurează pe arcul triumfal, inaugurând amplul ciclu al Minunilor care înconjoară, pe un registru, întreg naosul. La Hurezi, scenele Ispitirii de pe bolta arcului triumfal sunt alăturate pericopelor reprezentând ieșirea la propovăduire și chemarea apostolilor, citite la începutul anului bisericesc.

În bolnița râmniceană, prezența Ispitirilor în altar, sub forma celor trei episoade, pare a indica pregătirea adecvată pentru mântuire, dar și pentru propovăduirea Evangheliei (ultima, o reflecție adresată preoților), căci ispitirea lui Hristos a avut loc după Botez, la sfârșitul postirii de 40 de zile și înainte de a ieși la propovăduire. Figurarea ei pe dosul iconostasului, al Crucii Răstignirii, pare a evoca un sens teologic mai vast, de felul celui ilustrat pe arcul triumfal la Hurezi, privindu-l pe noul Începător al timpului și al lumii, Hristos, care și-a început lucrarea prin respingerea „stăpânitorului lumii acesteia” la Botez și a desăvârșit-o prin Cruce.

Arcul triumfal: Răstignirea, Coborârea la iad, Înălțarea și Adormirea Maicii Domnului

În pictura brâncovenească, pereții naosului erau rezervați de obicei reprezentării ciclurilor hristologice. Aici apăreau frecvent serii ample de Vindecări și Minuni, ca și scene din ciclul Patimilor, acestea din urmă ocupând arcul vestic, după o tradiție fixată în spațiul grecesc, pentru ca ciclul Duminicilor Penticostarului să se găsească pe arcul

triumfal. Dimensiunile modeste ale lăcașurilor de cult construite în secolul al XVIII-lea au determinat regândirea selecției tradiționale de scene evanghelice și restrângerea la esențial a ciclurilor. Acest caz se regăsește în special acolo unde nu a avut loc decât un singur registru narativ, cum e de pildă la paraclisul Mitropoliei bucureștene (1723), Bolnița Polovragilor (1732), Biserica „Bunavestire” din Pietrari (1744), Titireciu (1746) etc. Este și cazul bolniței Episcopiei Râmnicului, motiv pentru care timpanele naosului au fost rezervate Răstignirii (est), Coborârii la iad (nord), Înălțării (sud) și Adormirii Maicii Domnului (vest), iar pe pereți se desfășoară, plasate unul în continuarea celuilalt, două cicluri narativ-liturgice: Patimile Domnului și Duminicile Penticostarului.

Prof. Elisabeta Negrău

PATRIARHUL ANTIBOLȘEVIC

S-a spus/scriș despre vrednicul de pomenire, patriarhul Justinian Marina, că a fost „*patriarhul roșu*”. Se întâmplă adesea la români să se arunce vorbe despre un om, fără ca vorbele să aibă acoperire. Principiul de bază al calomniei este de-a dreptul diabolicesc: „*calomniază, calomniază, că tot rămâne ceva*”. Chiar și atunci când faptele infirmă calomnia, cel calomniat nu are posibilitatea (uneori nici cea juridică) să-și spună punctul său de vedere. Ori nu se publică dreptul la replică, ori se publică într-un colț de pagină neinteresantă. Nu minciuna (sau nu numai ea) este periculoasă, ci plauzibilul. O parte din lumea contemporană se manifestă satisfăcută de tabloizarea faptelor, a vieții și activității creatoare a oricărei mari personalități. „*Este plauzibil să fie așa*”, spunea ea, partea asta de lume.

În cazul patriarhului Justinian Marina, unii „istorici” sau moralști înfierează poporul român că a fost comunist, uitându-se că el a fost bolșevizat de părinții celor care ne-au adus „lumina” (citește bolșevismul) de la răsărit cu ajutorul tancurilor sovietice „eliberatoare”. Vezi cazul Vladimir Tismăneanu și a comisiei de condamnare a comunismului românesc. Este adevărat că patriarhul Justinian Marina a ajuns în funcția supremă în Biserica Ortodoxă Română cu sprijinul tacit al lui Gh. Gheorghiu-Dej, într-o epocă de stalinizare forțată a instituțiilor statului român, la 24 mai 1948, dar el nu s-a manifestat servil în fața autorităților comuniste și trădător al monahismului și preoților în cei 29 de ani de patriarhat. Din contră. În conferința mitropolitului cărturar Bartolomeu Anania (și el vrednic de pomenire) despre Justinian Marina, cu prilejul centenarului nașterii sale, în 2001, în aula Patriarhiei Române, în fața unui numeros și elevat public, s-au spus lucrurilor pe nume. Sub dictonul biblic „*Dați Cezarului ce-i al Cezarului*”, Bartolomeu Anania a punctat cu pregnanță importanța activității patriarhului Justinian într-un timp istoric ostil gândirii libere și a faptelor ca atare. Patriarhul Teoctist Arăpașu, o personalitate arhierescă și teologică de recunoaștere europeană, care i-a stat alături, a evocat de nenumărate ori, verbal sau în scris adevărata personalitate a

predecesorului său. Dar, dovezile concludente și de neînlăturat despre patriarhul Justinian Marina le găsim în vol. *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist. 1945-1958*, vol. 1 (București, 2001), 181 de documente din arhivele securității, selecționate și publicate de istoricii Cristina Păușan și Radu Ciuceanu, carte apărută sub egida Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului, aflat în subordinea Academiei Române, beneficiind de un studiu introductiv al lui Mihai Ungheanu. Deci, avem toate datele obiective spre a lămuri această epocă, cu documentele inedite în față. „*Biserica a fost una din componentele esențiale ale rezistenței neamului nostru*”, scrie Radu Ciuceanu, istoric și fost deținut politic pentru că a luptat în munți împotriva bolșevizării țării prin cozile de topor numite Ana Pauker, Vasile Luca, Walter Roman, Vladimir Tismăneanu etc. „*Biserica Ortodoxă Română ca factor constant și multiplu de rezistență națională*”, completează un exeget competent, Mihai Ungheanu.

Or, cine a fost în fruntea Bisericii Ortodoxe Române în perioada cuprinsă în acest volum? Un informator de nădejde al securității scrie negru pe alb: Justinian Marina „*intenționează să facă din preoțime o masa de oameni ascultători numai de el, pentru că de la adăpostul acestei mase preoțești să poată trata cu Partidul de la egal la egal, lucru absolut periculos pentru desfășurarea vieții religioase din Republică*”. Ce pot să mai zică cârtitorii și dușmanii Bisericii în fața acestui raport-concluzie al securității?

Ce mai aflăm din acest volum? La 8 decembrie 1948, organele securității constată că Justinian „*a pornit la dictatura personală*”, adică a făcut alegeri de ierarhi „*fără a ține seama de trecutul noilor săi protejați și inducând în eroare Ministerul Cultelor cu privire la necesitatea măsurilor luate*”. Între aceste numiri este arhimandritul Teoctist (viitorul mare patriarh), numire considerată de Direcția Generală a Securității Statului (D.G.S.P.) ca o probă concludentă de „*justianism*”, adică „*de sentimente democratice în vorbe și discursuri și de întărire continuă a pozițiilor național- țărăniște și reacționare în rândurile clerului*”.

La cursurile misionare din 1950, patronate de patriarhul Justinian și de vicarul patriarhal, Teoctist Arăpașu, informatorul nota cu scrupulozitate despre discuțiile avute la aceste cursuri: preotul Mircea Chialdă afirmă că „*nu m-am băgat slugă rușilor ca să zic mereu papagalicește: URSS, cea mai înaintată din lume, știința sovietică cea mai..., marele genialul, slăvitul Stalin etc. Am ocolit toate aceste superlative slugarnice, pentru că mai întâi sunt român*

și apoi profesor”; preotul Ion Gheorghe preconizează „organizarea statală de mâine, după alungarea rușilor și doborârea comuniștilor noștri”, când „vom restabili dreptul de proprietate”, „vom trece în ilegalitate PCR”.

Într-un raport al D.G.S.S. din 1950, Justinian era acuzat că „a schimbat completamente macazul, reluându-și vechile legături cu național-țărăniștii și liberalii”, că îndrumă Biserica „după bunul plac, fără ca măcar aceasta să vie în vreun fel în sprijinul măcar al democrației populare”, că „spune tuturor că el a fost ales de comuniști pentru a desființa Biserica, dar că el va face totul pentru a o salva, lucru pe care l-a afirmat față de preotul Gala Galaction”.

Conducerea Securității recomandă conducerii Partidului ca numirea ierarhilor să fie făcută după verificarea acestora de către Securitate, trebuind „a-l sili pe Justinian să rămână pe linie democratică”, și pentru aceasta „trebuie introduși în Sinod trei ierarhi strict verificați politicește”.

Într-un referat al Ministerului de Interne, semnat de sinistrul ministru, Al. Drăghici, din 4 oct. 1958, înaintat conducerii Partidului, sunt menționați ca desfășurând activitate contrarrevoluționară, renumiții teologi sau scriitori: Valeriu Anania, Sandu Tudor, Benedict Ghiuș, Sofian Boghiu, Arsenie Papacioc, Al. Mironescu, Antonie Plămădeală, D. Stăniloae, Firmilian Marin, Radu Gyr etc. Evident, de această „activitate dușmănoasă” vinovat este patriarhul Justinian, influențat de „elementele de care s-a înconjurat”, care „a acționat în mod sistematic pe linia înlăturării elementelor cunoscute ca progresiste și promovării elementelor celor mai reacționare din rândul clerului, în special al legionarilor”. Și Al. Drăghici își „argumentează” acuzele: la Cabinetul patriarhal au fost aduși numai legionari: episcopii vicari Antim Nica și Teoctist Arăpașu, bibliotecarul Palatului Patriarhul Anania Vartolomeu (arestat), ajutorul acestuia, Scrima Andrei, Nicușor Nițșor”.

Propunerea ministrului de Interne din 1958, Al. Drăghici, este deosebit de dură: „elementele legionare și elementele care au avut funcțiunii în aparatul de stat burghezo-moșieresc, care sunt călugări în mănăstiri, la episcopi, mitropolii și Patriarhie, să fie scoși din monahism, să li se interzică portul hainelor călugărești și să nu li se mai permită reîntoarcerea în mănăstire”.

Pentru regimul stalinist instaurat în România prin forța armelor și cu sprijinul cozilor de topor, călugării și preoții constituiau „armata neagră”, care n-a putut fi învinsă. În fruntea acestei armate,

care a salvat sufletul neamului românesc, s-a aflat patriarhul Justinian Marina, în fața căruia trebuie să ne înclinăm, cu pioșenie.

Dr. Tudor Nedelcea

IOAN IORDACHE, SACERDOTUL CARE ȘI-A ÎNVĂȚAT CREDINCIOȘI SĂ FIE LIBERI

La Biserica „Madona Dudu” din Craiova a slujit cu ceva timp în urmă un preot care, deși n-a apucat libertatea postdecembristă, a trăit și a propovăduit cu toată ființa adevărul euharistic, împărtășindu-l credincioșilor săi prin slujirea și activitatea pastorală. Este vorba de preotul Ioan Iordache, reprezentant de seamă al unei generații cu totul aparte de sacerdoți, mesageri ai vechilor valori ortodoxe și naționale sub opresiunea comunistă.

Locul în care sunt căutate frumoasele exemple de viață, credință, dăruire și libertate nu poate fi parcă mai potrivit decât Biserica. Numai aici omul liber poate învăța cu adevărat ce înseamnă libertatea, cum să o folosească drept și fără să o irosească. În învățăturile Sale, Mântuitorul Hristos leagă valoarea libertății de cuvântul evanghelic, amintindu-ne că „adevărul ne va face liberi” (In. 8, 32).

Au trecut mai bine de două decenii de când respirăm, gândim, sperăm și iubim cu o libertate pe care o folosim totuși cu atâta zgârcenie. Căutăm în jur fără să vedem pe nimeni și suntem parcă mai străini ca niciodată. Dincolo de acestea, suntem strigați pe nume de Cineva care ne iubește fără îngădire și cu toată libertatea în care suntem. El este Dumnezeuul inimii noastre, al adevăratei libertăți în care suntem cu adevărat liberi, Hristosul Cel ce „S-a făcut om pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire”. Pentru libertate au luptat și s-au jertfit cei de dincolo de veac, părinți și frați ai noștri, dreptmăritori creștini, din toate timpurile și din toate locurile. Mulți dintre ei s-au jertfit pentru Adevărul care aduce libertate, semănând cuvântul sfânt în lume pentru trezirea conștiințelor celor adormite. Nu au rămas nepăsători la opresiunile unui regim care îngropa tinerețea în nepăsare și ură, ci au propovăduit pe Domnul libertății chiar cu prețul propriei libertăți.

„Un trio de mare fior estetic”

În istoria recentă a Bisericii Olteniei s-au înscris numeroase exemple de oameni cu adevărat liberi. Între ei se numără și preotul Ioan Iordache, fost slujitor la Catedrala „Maica Precista-Dudu” din

Craiova. El face parte din generația de aur a sacerdoților de școală veche din Cetatea Băniei. La Biserica „Maicii Domnului de la Dud”, lumea și-l amintește și astăzi. Chipul părintesc și blând, împodobit cu privire catifelată de cărturar, cucernicul preot brăzdează anii statornicindu-se permanent în inimile credincioșilor săi „mai tineri”. Nici frații de la Sfântul Altar nu l-au uitat, pomenindu-l alături de robii lui Dumnezeu, preoții Marin și Gheorghe, împreună ostenitori la Biserica Madonei. „Amintirile scumpe din vremea copilăriei și tinereții mele îmi revin mereu în minte ca un balsam neprețuit. În această biserică, fiecare slujbă, predicile de mare substanță teologică, reunea o mare mulțime de credincioși într-o atmosferă de extaz mistic, bogăție spirituală, dar și profundă emoție artistică. Cei trei preoți, părintele paroh Marin Neamțu, tatăl meu, preotul Ioan Iordache, preotul Gheorghe Ilicievici, toți trei înzestrați cu voci divine, respectiv tenor, bariton, bas, formau un trio de mare fior estetic, acompaniați mereu de un cor de mare elită, dirijat de marele om de cultură Mihail Bârcă, apoi de doamna profesoară Jacotă” (Sonia Cuciureanu, însemnare în Revista Ramuri, nr. 5-6/2009).

„Unirea cu Dumnezeu”, logica libertății sacerdotale

Darul libertății unei conștiințe slujitoare, personificată în imaginea cucernicului preot Ioan Iordache, rămâne astăzi de referință pentru generațiile tinere. Tributul vieții sale a rodit frumos în amintirea veșnică pe care o păstrează copiii, apropiații și nu în ultimul rând credincioșii pe care i-a îndrumat. Din libertatea lui, ca slujitor al Mântuitorului Hristos, mulți au învățat ce înseamnă adevărata libertate. Astfel, ca mărturisitor al credinței ortodoxe în timpul regimului comunist, preotul de la Biserica Madonei reprezintă o fericită împărtășire de devotament și jertfă pentru cei de astăzi. „Pe crucea sa stau scrise cuvintele Fericitului Augustin «Făcutu-ne-ai pentru Tine Doamne și neliniștit este sufletul nostru până când se va odihni întru Tine». Acesta a fost sensul libertății pentru tatăl meu, unirea cu Dumnezeu, cel pe care l-a căutat și pentru care s-a jertfit toată viața. Pentru că ne-a împărtășit aceste povețe și pentru tot ce a făcut în viață a rămas prezent în inimile noastre. La fel i-a învățat și pe credincioșii săi, să slujească cu libertate Adevărul, aducându-le aminte de cuvintele Mântuitorului că «Adevărul vă va face pe voi liberi»”, a mărturisit prof. Elena-Liana-Irina, fiica preotului Iordache.

Din viața preotului Ioan Iordache

Preotul Ioan Iordache s-a născut la poalele Munților Făgăraș, în localitatea Galeșu, comuna Brătieni, la anul 1913. Viitorul preot a îndrăgit de mic cartea. A urmat mai întâi cursurile școlii primare din localitate (1921-1925) și mai apoi pe cele ale Seminarului Teologic „Neagoe Vodă” din Curtea de Argeș (1925-1933). Aici l-a întâlnit pe marele profesor de liturgică Ene Braniște, de care l-a legat o prietenie cu totul aparte. Au urmat anii de facultate la București, între 1933 și 1937, pe care i-a încununat cu o teză de licență despre „Noțiunea de suflet în antropologia creștină”, premiată prin calificativul „Cum Laude”. Slujirea pastorală a început-o la Craiova, în nou înființata mitropolie, sub conducerea Înaltpreasfințitului Părinte Nifon Criveanu. A fost hirotonit diacon în ziua de prăznuire a Sfântului Mare Mucenic Dimitrie din anul 1940 și preot la 15 martie 1945, pe seama Catedralei „Madona Dudu”. Aici a slujit până în anul 1988, când a trecut la cele veșnice.

Preotul Ioan Iordache s-a evidențiat prin numeroasele ascultări pe care le-a împlinit întru slujirea Mântuitorului Hristos și a Bisericii străbune. Sub haina clericală a slujit mai întâi ca: director al Tipografiei „Mitropolia Olteniei” (1943-1945), epitrop al Așezământului „Madona Dudu” (1949-1950), consilier administrativ în cadrul Centrului eparhial de la Craiova (1967-1978), membru și președinte al Consistoriului eparhial și mitropolitan (1953-1965), profesor la Școala de cântăreți bisericești din Craiova (1943-1949), profesor la Liceul de fete „Urziceanu” din Craiova (1940-1941) și profesor la Seminarul Teologic din Craiova (1965-1966). Pentru activitatea clericală și pentru meritele profesionale, preotul Ioan a fost ridicat la rangul de iconom stavrofor de către Mitropolitul Firmilian Marin.

În viața de familie, venerabilul sacerdot a fost un tată model, întărind cu povața și dragostea părintească pe cele două fete: Sonia-Doina și Elena-Liana-Irina, de care a avut grijă alături de preoteasa sa, doamna Gheorghiuța Iordache. Memoria părintelui este de acum vie prin ceea ce a lăsat ca moștenire peste veacuri. S-a stins din viață în ziua de 15 iunie 1988, însă spiritul său liber ne-a rămas astăzi ca exemplu.

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache

Anul omagial

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, ÎN LUCRAREA PROPOVĂDUIRII CUVÂNTULUI

S-a născut la Antiohia, în jurul anului 354. Părinții săi, creștini plini de evlavie, erau Antuza și Secundus, un militar roman. S-a întâmplat însă ca Antuza să rămână văduvă la numai 20 de ani, crescând pe cei doi copii ai săi, Ioan și o fată. Mama Sfântului Ioan Gură de Aur s-a străduit să îi ofere o educație pe măsură, trimitându-l la dascăli vestiți ai vremii, între care Libaniu, renumitul retor păgân. Singură fiind, Antuza vedea în fiul ei nădejdea bătrâneților. De aceea, ea s-a străduit să îl abată de la gândul de a fi monah, întărindu-i viața plină de virtuți creștinești. Sfântul Părinte o descrie pe mama sa ca pe modelul femeii creștine, un model de urmat, care depășește barierele prejudecăților sociale, care nu vedeau în aceasta un egal al bărbatului (1).

Sfântul Părinte s-a botezat la anul 372, în Antiohia, unde a fost mai întâi lector. După ce Anduza a murit, a mers în munți, unde a trăit o asceză severă. A fost hirotonit diacon, a scris lucrarea „Despre preoție”. Când locuitorii Antiohiei așteptau cu înfrigurare pedeapsa împăratului, pentru că îi dărmaseră statuia, Sfântul Părinte a rostit cele „21 de Omilii despre statui”. Din 398 a fost pus patriarh al Constantinopolului, unde s-a străduit să refacă viața morală a capitalei imperiului.

Când Frații Lungi, care fuseseră alungați din Alexandria, au venit la Constantinopol, Sfântul Părinte i-a primit. Epifaniu al Salaminei l-a acuzat pe Sfântul Ioan Gură de Aur de origenism. Un sinod local l-a depus din scaunul de Constantinopol. De teama poporului care îl iubea, a fost rechemat. În anul 404 l-au exilat din nou, în Armenia. La întoarcere, în anul 407, a murit pe drum.

Opera sa este complexă și urmărește mai multe direcții (2). În exegeza Sfintei Scripturi, Sfântul Ioan Gură de Aur a fost cel mai fidel exponent al spiritualității biblice și patristice. S-au păstrat majoritatea operelor sale. A tâlcuit cea mai mare parte a Sfintei Scripturi. S-au păstrat 7 *Omilii la Facere* (anul 386), 8 *Omilii la Cărțile Regilor* (387), 58 *de Omilii la Psalmi*, altele *la Profeții mari* (*Isaia, Ieremia, Daniil*, din anii 386-387), la cărțile *Iov*,

sau *Proverbele lui Solomon*. Ne-au rămas de la el *90 de Omilii la Evanghelia după Matei* (anul 390), *88 de Omilii la Evanghelia după Ioan* (anul 389), *63 de Omilii la Faptele Apostolilor* (anii 388-401). Sfântul Ioan Gură de Aur este și autorul a *251 de Omilii la Epistolele Sfântului Apostol Pavel* (3). Importanță deosebită au cele *90 de Omilii la Evanghelia după Matei*, lucrare ce datează de la anul 390 din Antiohia și unde se insistă mult asupra Predicii de pe Munte, predica Mântuitorului. Tâlcuirea *Faptelor Apostolilor* a fost preocuparea Sfântului Ioan Gură de Aur atât în Antiohia, cât și la Constantinopol. Sunt *55 de Omilii*, consemnate chiar în timp ce erau rostite de Sfântul Părinte.

Sfântul Ioan Gură de Aur a tâlcuit toate Epistolele Sfântului Apostol Pavel. Despre acestea, Isidor Pelusiotul, un scriitor creștin contemporan lui, scria: Dacă Sfântul Apostol Pavel s-ar fi folosit de limba greacă, adică pentru a se interpreta pe sine însuși, nu ar fi comentat altfel decât fericitul bărbat amintit. Așa de mult este împodobită această interpretare cu cugetări, frumuseți și preziceri (4). Sfânta Scriptură este destinată tuturor oamenilor. Citind Sfânta Scriptură, oamenii își vindecă rănilor sufletești. Sfântul Părinte a realizat că, fără cunoașterea noțiunilor introductive, tâlcuitorul Sfintei Scripturi nu poate să îi înțeleagă cuprinsul. Mai mult, trebuie să caute să înțeleagă gândurile pe care Dumnezeu a vrut să le transmită. De aceea, Sfântul Ioan Gură de Aur a căutat mai mult sensul literal, istoric, sau gramatical al fiecărui text în parte. Nu a fost neglijată nici regula contextului (5).

Dintre operele panegirice amintim: *Cuvinte spre lauda Sfântului Apostol Pavel* (șapte, în care Sfântul Apostol Pavel este văzut ca un model), *Despre Sfântul Vasile și împotriva păgânilor*, *Cuvântul II la sărbătoarea Sfintei Ana*, sau *Laudă lui Maxim, Omilii la sfinții martiri* (mai cunoscute sunt două).

Cateheze baptismale sunt în număr de 8: 1) *Celor ce urmează a fi luminați*; 2) *Urmare a instrucției date celor ce urmează să fie iluminați*; 3) *Omilia neofitilor*; 4) *Către neofiti și despre Cuvântul Apostolului*; 5) *Pareneză despre cumpătare*; 6) *Blam celor ce au părăsit Biserica* (adunarea), *pentru a merge la curse* (hipodrom); 7) *Moaștele sfinților martiri ne sunt de mare folos. Despre disprețuirea bunurilor acestei lumi. Despre rugăciune și milostenie. Către neofiti*; 8) *Despre Avraam. Program de viață creștină. Către neofiti*. În lucrarea *Despre slava deșartă și despre educația copiilor*, Sfântul Ioan Gură de Aur schițează treptele formale în educația religioasă. Alte omilii: *Omilia la Duminica a IV-a*

după *Rusalii*; *Cuvânt la Duminica a XXII-a după Rusalii*; *Omilia despre cei ce s-au dus la hipodrom*. Alte opere educativ-morale: *Către o tânără văduvă*; *Despre nerepetarea căsătoriei*; *Către cei ce sunt scandalizați din pricina nenorocirilor*; *Contra celor ce au fecioare subintroduse*. Dintre operele educativ-morale, cea mai cunoscută este *Despre preoție* (381-386, în cărți).

Correspondența numără 236 de *Epistole*. Nu trebuie uitată nicidecum *Sfânta Liturghie* ce poartă numele Sfântului Ioan Gură de Aur (6).

Sfântul Ioan Gură de Aur este un neobosit propovăduitor al Cuvântului lui Dumnezeu, care și-a pus toată viața și tot timpul în slujba luminării credincioșilor, a întoarcerii acestora de la rătăcirea cea ereticească și de la starea de păcătoșenie.

Prin cuvântările sale, Sfântul Ioan Gură de Aur, urmărește îmbunătățirea vieții religios-morală a credincioșilor săi, înfierând idolatria, desfrânarea, beția, bogăția, lăcomia, discrepanța socială, superstițiile păgânești, atitudinea lipsită de evlavie din biserică și mai ales la sfânta taină a Euharistiei și promovează deopotrivă iubirea frățească, rugăciunea, virtuțile familiei creștine, educația creștină a copiilor, mucenicia, cinstirea sfinților, a sfințelor moaște, a sfintei cruci, a sfințelor icoane (7).

Astfel de învățături religios-morale, dar și dogmatice, regăsim și în cuvântările Sfântului Ioan Gură de Aur la praznicele împărătești, anume în cuvântările la *Nașterea Domnului*, la *Botezul Domnului*, la *Înviere*, la *Sfintele Paști*, la *Înălțarea Domnului*, la *Rusalii*.

Cuvântările la praznice împărătești ale Sfântului Ioan Gură de Aur sunt o dovadă limpede că, dincolo de conținutul lor profund, cu substanță teologică, sunt și adevărate podoabe de oratorie creștină, ele răspunzând cerințelor de propovăduire a cuvântului lui Dumnezeu.

Note:

1. Pr. Dr. CONSTANTIN BĂJĂU, *Patrologie*, p. 249.
2. Pr. Prof. I. G. COMAN, *Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, în revista *Studii Teologice*, seria a II-a, an IX, nr. 9-10 (Noiembrie-Decembrie), p. 610.
3. Pr. TEODOR BABA, *Opera exegetică a Sfântului Ioan Gură de Aur*, în revista *Mitropolia Banatului*, an XXXVIII, (Iulie-August), nr. 4/1988, p. 27.
4. IBIDEM, p. 30.

5. IBIDEM, p. 32.
6. Pr. Dr. CONSTANTIN BĂJĂU, *Op. cit.*, p. 271.
7. Pr. Prof. Dr. SPERLEA P. CRISTIAN ALEXANDRU, *Op.cit.*, p. 185.

Pr. Gheorghe Oproiu

DARURILE LUI DUMNEZEU FAȚĂ DE OM. PUTINȚA ROSTIRII

Pe la noi, pe aici, pe pământ, Dumnezeu a dat graiuri după cum știm: pietrei să vorbească despre mii și milioane de ani, florii să arate frumusețea Creatorului, precum și mireasma lor să umple văzduhul și să primească întru culegere de miere și nectar harnica albină. A hărăzit ciocârlia să înalțe triluri spre cer, rândunica să anunțe primăvara, lupul să-și dreagă vocea în urlet spre luna plină, mielul să vestească în tăcere jertfa Domnului Iisus, și, Doamne, Dumnezeule, câte nu s-ar mai putea scrie întru bucuria zidirii!

Toate au grai, în regnul mineral, vegetal, animal și doar să avem un pic de circumspecție și vom auzi cele ce nu se aud și vom vedea adesea cele ce nu se văd la prima vedere și, mai ales, vom înțelege ceea ce nu este prea greu de înțeles, dacă avem în noi un pic din Dumnezeu. Dumnezeu, Cel în Treime lăudat, a hotărât să zidească omul, cu puțin mai prejos de îngeri, cum spune profetul David în psalmii săi: „ce este omul că-ți amintești de el? Sau fiul omului că-l cercetezi pe el? Micșoratu-l-ai pe dânsul cu puțin față de îngeri, cu mărire și cinste l-ai încununat pe el. Pusu-l-ai pe dânsul peste lucrul mâinilor Tale, toate le-ai supus sub picioarele lui” (PS. 8, 4-6). Aceasta ar fi ipostaza în care a fost așezat omul, zidirea mâinilor lui Dumnezeu. Pe lângă multele daruri cu care a fost el înzestrat și pentru care trebuie să-i mulțumim Creatorului, va trebui mereu să amintim de darul vorbirii. Nicio ființă în afară de om n-a fost mai hăruiată cu putința rostirii. Noi ne-am obișnuit să folosim cuvântul „vorbă”, care vine din latinescul „verbum”.

„Vorba-și are și ea vremea ei”

Mai departe, vom face anumite opriri asupra a ceea ce s-a înțeles și se înțelege prin această stare de comunicare și comuniune interumană: vorbirea. Dacă am încerca să ne referim la Tudor Arghezi, cel care a meșteșugit bine limba română, croind vorbele bune în psalmii săi poetici, după cum spunea, în scrierile sale, că: „nicio jucărie nu e mai frumoasă ca jucăria de vorbe și că vorba goală joacă un rol însemnat doar în absența ideilor”.

De câte ori nu ne izbim de vorbitori care nu au nimic de spus, dar totuși vorbesc și iar vorbesc. Este greu lucru să te poți stăpâni și să nu dai buzna cu vorbele tale ca o morișcă în vânt și mai ales, să stăruie în ipostaza omului elegant sufletește care-și piaptână cu grijă expresiile de zi cu zi. Ne știm fiecare cum suntem și câtă stăpânire avem în rostire. Mama, de pildă, Dumnezeu s-o ierte, nu vorbea aproape deloc. Era mereu în lucrare și avea atâtea și atâtea de făcut și nu suporta vorba lngă sau pălăvrăgeala. La ea, cuvântul era da, da și nu, nu! De parcă l-ar fi citit, biata de ea, pe Anton Pann: „vorba-și are și ea vremea ei/Și nu să trâncănești când vrei/Iar cine tace, mai multă treabă face!”.

Și ne amintim, bunăoară, cum Ioan Slavici, cel scump la vorbă, ca orice ardelean de treabă, scrie că vorba, graiul omenesc e o artă pe care purtătorul fericit al graiului se impune să o folosească în rostire și în scris cu o robustă dibăcie, pentru a zidi totul în jur și a transforma totul în bucurie.

„Pune, Doamne, pază gurii mele”

Fie că vorbești, fie că scrii sau te rogi cu glas auzit, ori cânti bucurându-te și bucurând, totul trebuie făcut cu înțelepciune, cu bucurie și cu deplină frumusețe și artă. Așadar, am putea vorbi de o artă a vorbirii, a scrisului, a cântului, a rugii! De câte ori unii dintre noi nu au roșit atunci când cei mai de aproape, sau mai de departe, ne-au spus vorbe în răspăr, sau deocheate, au scris lucruri scandaloase, au cântat rostind cuvinte greu de auzit și de primit pentru oarecare dintre noi? Dacă am gândi, am vorbi și am lucra mereu ca și cum Dumnezeu ar fi prezent – doar El este!- în toate lucrările noastre, atunci ne-ar crăpa obrazul de rușine și n-am mai îndrăzni să gândim haotic, n-am mai scăpa vorba anapoa și am lucra ca la lumina zilei. De câte ori am îndemnuri dinăuntru și dinafară să rostesc cuvinte nu tocmai potrivite, îmi vine în față chipul mirat și dezaprobator al mamei și aud ... rostirile psalmistului David: „Pune, Doamne, pază gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele”. Si așa să ne adunăm în cugetul nostru, luminat de Duhul Sfânt, și să ne vedem pe dinăuntru și pe dinafară și să punem început bun gândului, vorbeii, scrisului, cântului, purtării și lucrării de zi cu zi.

E și acesta un post a cărei împlinire cere o stare de veghe continuă. Doar așa ne-am putea struni puțința rostirii și nu am mai arunca vorbe în vânt.

Pr. Ioan Ioanicescu

PREDICĂ LA BUNA VESTIRE

«...Iată Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel..»(Is.7,14)

Iubiți credincioși, iată noi, în ziua de astăzi, sărbătorim un eveniment deosebit din istoria mântuirii neamului omenesc, adică ziua când Fecioara Maria a fost vestită de Sfântul Arhanghel Gavriil că va naște pe Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos și această sărbătoare noi o numim Buna-Vestire. Buna-Vestire nu înseamnă altceva decât vestea cea bună, sau mai bine zis, cea mai bună veste pe care putea să o primească un pământean de la un trimis al lui Dumnezeu, care i-a schimbat viața și existența acestuia. Părinții Maicii Domnului, Ioachim și Ana, îi promiseseră în inima lor lui Dumnezeu că, dacă le va da un copil, îl vor încredința Lui și iată că Dumnezeu a ridicat ocară de la casa lor, s-a milostivit de dânșii și le-a dat o fetiță, pe care aveau să o numească Maria, care înseamnă Stăpână, Doamnă.

Sfânta Fecioară Maria a fost dusă la Templul de la Ierusalim unde își petrecea aproape tot timpul în post, rugăciune și făcând împletituri de mână, alături de alte fecioare de vârsta ei, cu care își petrecea copilăria. Acolo a fost hrănită de sfinții îngeri cu mană cerească, cetele îngerești îi slujeau cu frică. Sfânta Evanghelie ne spune că în luna a șasea din an a fost trimis arhanghelul Gavriil de la Dumnezeu într-o cetate din Galileea, al cărui nume era Nazaret, la o fecioară ce era logodită cu un bărbat ce se numea Iosif din familia lui David. Iar numele fecioarei era Maria. Luna a șasea este luna martie; la evrei anul începe cu luna septembrie. Când a intrat arhanghelul Gavriil în casa lui Iosif, s-a închinat Sfintei Fecioare, zicându-i: «Bucură-te, ceea ce ești plină de Har, Domnul este cu tine, binecuvântată ești tu între femei». Când a auzit Fecioara, s-a tulburat, iar îngerul Domnului, văzând-o pe ea tulburată, a liniștit-o zicându-i: «Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu, și iată vei lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Pre-Înalt se va chema...» (Lc.1,30-32).

Arhanghelul, voind a-i lămuri minunea cea mai presus de fire, i-a spus că la Dumnezeu toate sunt cu putință și i-a adus aminte de

multele minuni pe care le făcuse Dumnezeu, pe care Fecioara le citise în Sfânta Scriptură. Dar cu toate acestea, ea nu înțelegea aproape nimic din ceea ce se întâmpla cu ea în nevinovăția ei și de aceea cu smerenie, l-a întrebat pe înger: «Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?» Aceste cuvinte ne arată grija, dar și înțelepciunea cu care voia să-și păzească fecioria. Atunci arhanghelul Gavriil, i-a răspuns: «Duhul Sfânt se va pogori peste tine, și puterea Celui Preaînalt te va umbri, pentru aceasta și Sfântul care se va naște din tine se va chema Fiul lui Dumnezeu» (Lc.1,35). Atunci Fecioara Maria cu multă pace în suflet a grăit: «Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul Tău!» (Lc.1,38) și îngerul a plecat de la ea.

Iubiți credincioși, acest răspuns care era așteptat de mii de ani de către omenire, abia acum s-a împlinit în persoana acestei Fecioare nevinovate, în trupul ei atât de curat. În acel moment s-a zămislit Fiul lui Dumnezeu în pântecul Mariei, s-a plămădit Pruncul Cel Sfânt în lăuntrul ei. Prin Fecioara Maria Dumnezeu se împacă cu lumea, șterge păcatul protopărinților Adam și Eva. Maica Domnului ne dă o pildă mare de smerenie, de lăsare în voia lui Dumnezeu. Vedem astăzi, multe păcate în societatea noastră atât de secularizată, avorturi, crime, violuri. Să nu uităm, iubiți credincioși, că Dumnezeu va pedepsi la judecata de apoi toată fărădelegea și păcatul. Tânăra care decide să nu păstreze pruncul ce se zămislește în pântecul său, în cadrul căsătoriei sau, chiar în afara căsătoriei, nu-și afirmă calitatea de „roabă a Domnului”. Ea nu zice „fie mie după cuvântul” lui Dumnezeu, descoperit atât de limpede oamenilor. Aceasta decide că viața celui nenăscut este atât de neînsemnată încât cineva (mama?!) ar putea dispune discreționar de ea.

Acest mare păcat al avortului care se face atât de ușor în zilele noastre, iar **mamele** nu conștientizează cât de grav este acest păcat al pruncuciderii. Iată, Maica Domnului a fost pusă într-o situație destul de delicată pentru vremea de atunci și chiar raportată la vremea de acum. Ea trebuia să accepte această situație, să se supună voinței lui Dumnezeu, chiar dacă risca pedepsele cele mai grele, ea nefiind vinovată cu nimic față de Lege. Rolul femeii în lume este să dea naștere pruncilor, să se înmulțească neamul omenesc și nu să ajungă în situația de a renunța la copil, de a-l abandona, de a-l lăsa să-i fie luată viața într-o formă sau alta.

În aceeași ordine de idei, o necinstire adusă femeii creștine în general și Maicii Domnului special atitudinea de ostilitate la care au făcut front toți protestanții. Ei o consideră pe Maica Domnului o simplă femeie care l-a născut pe Hristosul istoric, fără a-i acorda

cinstirea cuvenită. Se cuvine ca noi să mărturisim credința noastră și să cinstim pe Maica Domnului preacinstind-o ca pe „Nascătoarea de Dumnezeu”, cea prin care ne-a venit nouă oamenilor mântuirea.

Astfel nădărdim sprijinul și mijlocirea ei către Fiul Său și Dumnezeu nostru, pentru viața noastră, a copiilor și a neamului nostru românesc. Amin.

Pr. Costinel Tomescu

PREDICĂ LA BOTEZUL DOMNULUI

Botezul Mântuitorului Iisus Hristos este unul dintre cele mai reprezentative episoade din istoria mântuirii neamului omenesc. Botezul Domnului în apa Iordanului, săvârșit de Ioan Înaintemergătorul, se mai numește și Teofanie sau Epifanie. În Biserica primară, sărbătoarea Crăciunului și cea a Bobotezei se prăznuiau împreună, în aceeași zi (6 ianuarie). În secolul al patrulea, aceste sărbători au fost separate, iar Crăciunul a fost mutat pe 25 decembrie, în ziua în care neamurile îl sărbătoreau pe zeul soare, iar creștinii, pe Soarele Dreptății.

Sfântul Ioan Botezătorul încheie seria profetiilor din Vechiul Testament, astfel pregătind calea Celui Care avea să fie începutul unui Testament nou. Botezul Domnului se petrece la apa Iordanului. Râul Iordan a rămas consemnat în istorie prin mai multe evenimente, dar mai ales în legătură cu propovăduirea și cu Botezul Sfântului Ioan Înaintemergătorul și prin faptul că Însuși Hristos S-a botezat în acest râu. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că Iordanul este chipul neamului omenesc. El se numește astfel, pentru că are în alcătuire două izvoare: **Ior** și **Dan**. Aceste izvoare formează râul Iordan, care se varsă în Marea Moartă.

Potrivit unei tâlcuiri referitoare la originile noastre, întregul neam omenesc se trage din două izvoare, adică din Adam și Eva, dar prin păcat, el a fost îndreptat spre moarte, adică spre Marea Moartă a vieții noastre, care este cuprinsă de întunecime. Întrupându-Se, Domnul a venit în Iordan, adică în neamul omenesc, a biruit moartea și i-a întors pe oameni spre viața primordială. Proorocul David spune: „Marea a văzut și a fugit, Iordanul s-a întors înapoi“ (Ps. 113, 3). La apa Iordanului s-a arătat o mare Taină, aceea a Sfintei Treimi, s-a descoperit omenirii întregi Dumnezeu așa cum este El unul în ființă, dar întreit în persoane: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Astfel, Sfânta Treime s-a revelat la apa Iordanului și prin aceasta S-a făcut cunoscut oamenilor Hristos Mântuitorul lumii, ca cel ce avea să fie modelul de Om, modelul de viețuire creștină atât pentru epoca Sa cât și pentru întreaga omenire.

Botezul Domnului este un semn de smerenie pentru că El își arată supunerea Sa omenească rânduiei Tatălui ceresc și prin

aceasta ne dă o pildă nouă, celor care trebuie să-i urmăm exemplul său de a ne supune și noi atunci când se impune, atât rânduielilor divine, cât și convențiilor omenești. Prin această Teofanie la care au asistat cei de față, contemporanii Domnului Hristos, lumii întregi se transmite un mesaj, un semn dumnezeiesc prin care lumea trebuie să afle, să știe că Dumnezeu este Unul în Ființă și întreit în persoane: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Ascultând glasul Tatălui Celui din ceruri «Tu ești Fiul Meu Cel iubit, întru Care am binevoit» (Mc.1,11), ne dăm seama de legătura intratreimică existentă între persoanele dumnezeiești, că această legătură este pentru noi modelul de comuniune prin excelență care ar trebui să existe între noi, unitate în diversitate, care ar trebui să se creeze între oameni, astfel încât să putem afirma că noi suntem frați între noi și copiii ai aceluiași Părinte Ceresc.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Pr. Costinel Tomescu

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, CUVÂNTĂRI LA NAȘTEREA DOMNULUI

Titlul primei cuvântări la Nașterea Domnului este: „La ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută încă atunci, dar a fost făcută cunoscută cu câțiva ani înainte de unii care au venit din Apus și au vestit-o”. Cuvântul a fost rostit la 25 decembrie 386. Importanța lucrării este literară, dogmatică, dar și liturgică. Până la sfârșitul sec. IV, în Răsăritul creștin se sărbătoreau în aceeași zi atât Nașterea, cât și Botezul Domnului, în data de 6 ianuarie. În Apus erau sărbători diferite la 25 decembrie și la 6 ianuarie. În Antiohia, unde Sfântul Ioan Gură de Aur era preot, s-a sărbătorit Nașterea Domnului pentru prima dată la 25 ianuarie în anul 377.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne aduce aminte, încă de la începutul acestei Cuvântări, că acum s-au împlinit cele pe care profețiile le-au prezis. Este de aceea momentul bucuriei. Cei care îl ascultă, îi sunt apropiați sufletului său. Sfântul Ioan Botezătorul, încă în pânțele mamei sale fiind, s-a bucurat și el când a intrat Maica Domnului la Elisabeta. De aceea, „cu atât mai mult trebuie să săltăm și să ne bucurăm, când nu vedem pe Maria, ci pe Însuși Mântuitorul nostru astăzi născut”. Bucuria Sfântului Părinte este mai mare dacă o trăiește împreună cu mulțimea credincioșilor săi. O numește în același timp și sărbătoare nouă și sărbătoare veche. Nouă pentru că de curând a fost cunoscută. Veche și de demult, pentru că îndată a devenit de aceeași vârstă cu sărbătorile vechi. Deși era de curând adusă din apus, sărbătoarea Nașterii Domnului la 25 decembrie a făcut curțile bisericesti să fie pline, iar „biserica în întregime strâmtorată de mulțimea celor ce s-au adunat” (2).

Credincioșii din Antiohia nu se înțelegeau toți cu privire la această sărbătoare, întrucât unii o acuzau, iar alții o apărau. O acuzau că este nouă, introdusă acum și o apărau că este veche, prezisă de prooroci și cinstită „de locuitorii din Tracia și până în Gadira” (3). Sfântul Ioan Gură de Aur își propune să aducă trei dovezi care să arate că acesta este timpul în care s-a născut Domnul. Cea dintâi este chiar faptul că sărbătoarea s-a vestit atât de repede pretutindeni. Dacă ar fi o sărbătoare de la oameni, s-ar fi uitat, desigur. Dar fiind de la Dumnezeu, „nu numai că nu a fost distrusă, dar se și

răspândește în fiecare an și ajunge mai strălucitoare”. Sărbătoarea Nașterii Domnului era prăznuită la Roma „de la început și dintr-o veche predanie” (4).

Nașterea Mântuitorului în Betleem este înțeleasă ca o împlinire a profeției de la *Miheia* 5, 2. Lumea Vechiului Testament era convinsă că El nu va veni din Galileea, ci din Betleem, oraș al cărui cetățeni erau Iosif și Maria, chiar dacă ei locuiau în Nazaret. De aceea, spune Sfântul Părinte, „pentru că trebuia ca Hristos să se nască în Vitleem, a ieșit porunca..., căci Dumnezeu așa a orânduit”. Sfântul Ioan Gură de Aur subliniază ideea „orânduielii lui Dumnezeu”, a purtării Sale de grijă, „care aduce la împlinire pe cele ale Sale și prin cei necredincioși și prin cei credincioși” (5).

Această origine divină a sărbătorii a făcut-o de nebiruit, căci pe fiecare an se întinde și mai mult și ajunge din ce în ce mai strălucitoare, la fel cum și predica apostolilor a cuprins întreaga lume, cu toate că ei erau oameni simpli, fiindcă puterea Celui predicat sfărâma piedicile (6).

O a treia dovadă este luată de Sfântul Ioan Gură de Aur dintr-o „istorie de demult”, încât cuvântul său să fie „în toate privințele mai clar”. După ce poporul evreu a fost eliberat din Egipt, văzând că evreii sunt atrași de cele materiale, Dumnezeu „a poruncit să li se zidească templu, ca să eclipseze pe toate templele de pe pământ”. Templul este „zidit după chipul întregii lumi”, materială și spirituală. Există pământul, cerul și despărțirea lor. De aceea și templul a fost împărțit în două, „punând catapeteasma la mijloc”. „A îngăduit ca partea din afară a catapetesmei să fie accesibilă tuturor, iar partea de dincolo de catapeteasmă inaccesibilă și invizibilă tuturor, afară numai de arhiereu”. Catapeteasma este comparată cu cerul. De o parte a catapetesmei erau sfeșnicul și masa, ca și jertfelnicul de aramă, în care se aduceau arderile de tot. Dincolo de catapeteasmă era chivotul, în care se aflau tablele legământului, năstrapa de aur și toiagul de aur al lui Aaron, cel odrăslit, împreună cu jertfelnicul de aur, pentru tămâie. În acest loc intra numai arhiereul „și numai o singură dată într-un an” (7).

Ascultătorii Sfântului Ioan Gură de Aur erau poate nerăbdători și curioși ce legătură au toate acestea cu sărbătoarea Nașterii Domnului. Se știe că atunci când Maria a zămislit în pânțece, Elisabeta avea în pânțece pe Ioan de șase luni. „Dacă am ști ce lună era a șasea, vom ști și când a început Maria să zămislească, vom ști și când a născut, numărând nouă luni de la zămislire” (8). Sfintele Evanghelii învață că pe când Zaharia era în Sfânta Sfintelor a văzut

pe înger, care i-a binevestit despre nașterea lui Ioan. Și atunci era singura zi din an când se pătrundea în locul cel mai sfânt din templu. „În luna a șaptea, în a zecea zi a lunii, să vă smeriți sufletele voastre... căci în ziua aceasta se va ruga pentru voi, ca să vă curățească de toate păcatele voastre”. Îngerul s-a arătat lui Zaharia, când el tămâia „după datina preoțească”, în Sfânta Sfintelor.

Sărbătoarea corturilor se prăznuiește la evrei către sfârșitul lunii septembrie. Atunci a zămislit Elisabeta, soția lui Zaharia. Ea s-a tăinuit pe sine cinci luni de zile. Pe când era în luna a șasea a Elisabetei, a venit la Maria îngerul Gavriil, binevestindu-i. „După aceasta a șasea lună (martie), Maria a luat început zămislirii. Din această pricină, dacă numărăm nouă luni, vom da peste luna aceasta de față” (9).

Unii păgâni râdeau când auzeau pe creștini, spunând că „Dumnezeu a fost născut în trup” (10). Alții mai simpli în gândire, erau tulburați și se sminteau. Sfântul Ioan Gură de Aur îi îndeamnă și pe unii și pe alții „să nu se tulbure niciodată” lăsându-se smintiți de cei necredincioși. Sfântul Ioan Gură de Aur le aduce aminte că, dacă ar fi rușinos ca Dumnezeu să locuiască într-un corp omenesc, atunci cu atât mai rușinos este ca să fie așezat să locuiască în piatră și în lemn, materii „mai de puțină cinste decât omul”. Mai grav însă, „ei îndrăznesc să pogoare ființa lui Dumnezeu și în pisici și în câini, iar mulți dintreeretici o coboară și în obiecte mai necinstite decât acestea” (11). Creștinii însă învață că Hristos a luat trup curat, sfânt și neîntinat de păcat, din pântecul feciorelnic.

„Stăpânul puterilor necorporale”, cum este numit Domnul Hristos, venind în trup curat, nu numai că nu a fost pângărit, dar l-a făcut și pe acel trup mai curat și mai sfânt. De aceea, să Îl slăvim pe Dumnezeu Cel întrupat după puterea noastră și să-L cinstim și să-L răsplătim. Iar din partea lui Dumnezeu „n-ar fi altă răsplată decât numai mântuirea noastră și a sufletelor noastre”.

Sfântul Părinte îndeamnă pe cei ce se apropie de Sfintele Taine să fie cu frică, cu cutremur, având conștiința curată, postind și rugându-se, fără zgomot, încă fără să tulbure ordinea în Sfânta Biserică. „Căci a face unele ca acestea este cea mai mare nebunie și cel mai mare dispreț”. Sfintele Taine sunt numite de Sfântul Ioan Gură de Aur „leac mântuitor al rănilor noastre, bogăție neîmputinată, pricinuitoare a împărăției cerurilor”. Creștinii trebuie să se apropie de ele cu „cutremur și cu frică”, mărturisindu-și greșelile și vărsând lacrimi de pocăință, pentru răutățile săvârșite, înălțând către Dumnezeu rugăciuni neîntrerupte. Numai creștinul care se curăță pe

sine în acest mod, poate să se apropie cu liniște și „cu bună rânduială” de Cel ce este „Împăratul cerurilor”.

Despre atitudinea față de Sfintele Taine, Sfântul Părinte ne îndeamnă: „Când primim jertfa cea fără de prihană și sfântă să o sărutăm, cu ochii să o îmbrățișăm, să ne înflăcăram mintea, ca să nu venim la biserică spre judecată și spre osândă, ci spre curățirea sufletului, spre sfințire, spre virtute, spre împăcarea cu Dumnezeu, spre pacea nezdruncinată, spre temeiul a nenumărate bunătăți, ca să ne sfințim și pe noi și să întărim și pe aproapele nostru” (12).

Tot finalul acestei cuvântări este plin de îndemnuri adresate de Sfântul Ioan Gură de Aur către cei care îl ascultau. El cere să fim „cu frică și cutremur”, fie că ascultăm cuvintele dumnezeiești, fie că ne rugăm, ori ne împărtășim. Iar pentru cei aflați în Sfânta Biserică, „zgomotul și mânia sunt o insultă față de jertfa care este de față” (13). Suntem acolo spre a-L împăca pe Dumnezeu și nu a-L mânia. De aceea, să ne păstrăm sufletul netulburat, să ne rugăm „cu inima zdrobită” spre a-L îmblânzi pe Domnul și astfel să dobândim bunurile pe care El ni le-a făgăduit nouă.

„Cuvântul al II-lea la Nașterea Domnului”

Acesta este cea de a doua cuvântare la sărbătoarea Nașterii Domnului. La această sărbătoare participă, împreună cu noi, păstorii, ale căror cântece răsună. Ei nu cântă cu fluierul, ci o cântare îngerească. Și îngerii cântă cântare cerească, arhanghelii melodiază, heruvimii înalță imne, serafimii doxologesc”. Cu toții prăznuiesc venirea lui Dumnezeu pe pământ.

Vitleemul este comparat cu cerul. Locul stelelor este luat de îngerii care cântă. În locul soarelui se află Însuși Soarele dreptății. Dumnezeu se face om, dar nu încetează să rămână Dumnezeu. Întruparea Sa nu se realizează prin îndepărtarea Acestuia de dumnezeire. Căci „fiind Cuvânt, s-a făcut trup, rămânându-i neschimbat firea lui din pricina impasibilității ei” (14).

Așa cum toți săltau de bucurie, Sfântul Părinte își exprimă și el dorința să se bucure de acest Praznic mărit. Dar nu cântând din instrumente muzicale, ci purtând „scutecele lui Hristos”, care sunt pentru noi speranță, viață, mântuire. Căci prin puterea lor, primim puterea să luăm tăria cuvintelor rostite de îngeri: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu” și de păstori: „Și pe pământ pace, între oameni bunăvoie” (Luca 11, 14).

Întruparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos este împlinirea a ceea ce patriarhii își doreau cu înfocare, profeții preziceau și dreptii

Vechiului Testament poșteau să vadă, împlinirea tuturor nădejdilor. Numai din perspectiva Întrupării putem înțelege revelația Vechiului Testament, al cărei conținut îl dă Persoana lui Hristos. Unitatea și continuitatea celor două testamente este incontestabilă. Sinagoga și Biserica lucrează împreună pentru descoperirea tainei Întrupării, în mod desăvârșit în Noul Testament. Litera este a sinagogii, dar averea, a Bisericii. Sinagoga a găsit scoica, dar Biserica a descoperit mărgăritarul. Sinagoga a vopsit lâna, dar Biserica a îmbrăcat porfira (15).

Sfântul Ioan Gură de Aur expune, în această cuvântare, învățătura de credință a Bisericii noastre. El spune: „Astăzi Cel născut din Tatăl, într-un chip cu neputință de rostit prin cuvinte, se naște pentru mine, din Fecioara, într-un chip inexplicabil”. Și continuă: „Că Fecioara a născut astăzi, știm. Că Dumnezeu a născut, în afară de timp, cred. Dar felul nașterii am învățat să-l cinstesc în tăcere și n-am primit îngăduința să-l iscodesc prin cuvinte”. Acolo unde Dumnezeu voiește, este învinsă firea, este învins și hotarul orânduiei”. Cele împlinite de har nu pot fi exprimate prin cuvinte. „Cel Unul Născut înainte de veci, Cel neatins, Cel simplu, Cel necorporal” a intrat în corpul nostru stricăcios, conducându-ne spre cele nevăzute. Fecioara Maria a fost „organ al puterii Lui tainice” (16). A știut aceasta din clipa în care arhanghelul Gavriil i-a binevestit.

Copleșit de măreția celor petrecute, Sfântul Părinte înțelege că participă la o minune înspăimântătoare. „Cel bătrân în zile”, cum îl numește El pe Dumnezeu, se face capul, iar Cel care stă pe scaunul slavei Sale este acum așezat în iesle. „Cel nepipăit, cel simplu, cel necompus și cel necorporal este cuprins de mâini omenești. Cel care a rupt legăturile păcatului se înfașă în scutece” (17). Căci Domnul vrea să prefacă necinstea în cinste, să îmbrace firea omenească neslăvită cu slavă, arătându-i chip de viețuire virtuoaasă. Luând trup omenesc, îi dă acestui trup Duhul Său Sfânt și o dată cu Acesta, visteria vieții. Luând trup omenesc, îl sfințește și îl mântuiește. Nașterea din Fecioara Maria învinge firea și depășește legile căsătoriei. Precum Adam a dat naștere la femeie fără femeie, tot așa Fecioara „a născut bărbat fără bărbat”. A plătit, altfel spus, pentru Eva bărbaților datoria, arătând „egalitatea firii”. Căci după cum din Adam a luat coasta și pe Adam nu l-a micșorat nimic, tot astfel și în Fecioara a plăsmuit om și n-a distrus fecioria (18). Adam a rămas nevătămat prin luarea coastei, iar Fecioara a rămas nepângărită prin nașterea pruncului.

Profetul Miheia (5, 12) vorbește despre locul unde urma să se nască Hristos, în Vitleem, „casa lui Efrata”. Ca Dumnezeu, era dintotdeauna, guverna lumea. În această zi de sărbătoare, El a venit ca Dumnezeu și ca om. Ca Dumnezeu, a venit să mântuiască lumea, iar ca om, să păstorească poporul. Fără să vrea, iudeii necredincioși au arătat de fapt pe Dumnezeu, Cel născut în Vitleem, făcându-L cunoscut în iesle, în peșteră, „L-au descoperit, voind să-L ascundă”. Prin Nașterea Domnului, oamenii pot viețui întocmai ca și cei de sus, pe pământ fiind, dar în tovărășia îngerilor, cu care stau acum de vorbă. Căci, spune Sfântul Părinte, „Dumnezeu a venit pe pământ și omul s-a suit în cer, toate s-au amestecat” (19). Numărând, Sfântul Ioan Gură de Aur constată că mai întâi s-au închinat pruncului Iisus asirienii, prin magii lor, mai apoi egiptenii și numai după aceea iudeii. Căci Israil doar după Botezul Domnului în Iordan L-a cunoscut de Iisus, prin Apostolii Săi.

În final avem, puse în contrast, bogăția și sărăcia. Ce rămâne în mintea noastră din tabloul Nașterii Domnului? Vedem, pe de o parte pe tâmplar, ieslea, pruncul, scutecele sale sărăcicioase. Dar pe de altă parte vedem pe Cel bogat, Care se naște, Care „fiind bogat a sărăcit pentru noi”. În loc de pat a avut o iesle, dar a zguduit lumea întreagă. A fost înfășat în scutece, dar a rupt legăturile păcatului. Nu știa încă să vorbească, dar a învățat pe magi. De față stau Maria și Iosif. „Iosif s-a logodit cu ea, dar Duhul Sfânt a umbrît-o”. Iosif nu știa ce să zică de copil, era nedumerit, dar nu îndrăznea să spună ceva rău. Prin vocea îngerului, i s-a dat răspuns din cer: „Nu te teme, Iosife, căci Cel născut din ea este de la Duhul Sfânt” (Matei 1, 20)

Dacă odinioară diavolul a înșelat pe Eva, fiind fecioară, acum Gavriil a binevestit Mariei, fecioară fiind. Eva a fost înșelată și a născut „cuvânt pricinuitoare de moarte”. Acum Maria a născut pe Cuvântul întrupat, „pricinuitoare nouă de viață veșnică” (20).

Note:

1. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Cuvântul I la Nașterea Domnului*, în Volumul „Cuvântări la Praznicele Împărătești”, colecția *Izvoarele Ortodoxiei*, traducere de Pr. Dr. Dumitru Fecioru, București 1942, pp. 1-24.
2. IBIDEM, pp. 1-2.
3. IBIDEM, p. 3.
4. IBIDEM, pp. 4-6.
5. IBIDEM, pp. 7-8.

6. Pr. Prof. Dr. SPERLEA P. CRISTIAN ALEXANDRU, Op.Cit., p. 189.
7. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, Cuvântul I la Nașterea Domnului, pp. 9-11.
8. IBIDEM, p. 12.
9. IBIDEM, pp. 14-16.
10. IBIDEM, p. 17.
11. Pr. Prof. Dr. SPERLEA P. CRISTIAN ALEXANDRU, Op.Cit., p. 190.
12. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, Cuvântul I la Nașterea Domnului, pp. 21-23.
13. IBIDEM, p. 24.
14. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Cuvântul al II-lea la Nașterea Domnului*, în Volumul Citat pp. 25-40.
15. IBIDEM, pp. 25-26.
16. Pr. Prof. Dr. SPERLEA P. CRISTIAN ALEXANDRU, *Op. cit.*, p. 188.
17. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Cuvântul al II-lea la Nașterea Domnului*, p. 28-30.
18. IBIDEM, p. 31.
19. IBIDEM, pp. 32-33.
20. IBIDEM, pp. 35-36.

Pr. Gheorghe Oproiu

Recenzii

Pr. Conf. Univ. Dr. Adrian Ivan, *Logos Parainetikos. Principii parenetice în Omiliile la Matei și în alte scrieri ale Sfântului Ioan Gură de Aur*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2015, 350 p.

Lista lucrărilor de înaltă ținută academică, publicate la Editura „Mitropolia Olteniei” în cursul anului 2015, a fost îmbogățită cu titlul „Logos Parainetikos. Principii parenetice în Omiliile la Matei și în alte scrieri ale Sfântului Ioan Gură de Aur”. Așezată sub semnătura pr. conf. dr. Adrian Ivan, cadru didactic la Facultatea de Teologie din Craiova, lucrarea însușește o laborioasă analiză omiletică asupra metodelor consacrate din opera hrisostomică.

„Logos Parainetikos” reprezintă cea mai nouă analiză omiletică asupra operei Sfântului Ioan Hrisostom, în teologia românească actuală. Subiectul lucrării este în fapt un frumos angajament față de cel mai mare predicator al Bisericii Răsăritene, dat fiind contextul anului omagial 2015, în care viața și opera sa au fost vizate în mod direct. În acest sens, părintele Adrian Ivan își asumă dintru început o mare responsabilitate, pe care o duce la bun sfârșit cu succes. Cele peste 380 de pagini fac dovada unei aplecări profunde asupra stilului parenetic, desprins din celebrele „Omiliile la Matei” și din alte scrieri semnate de marele ierarh antiohian. Lucrarea este împărțită în patru mari părți, în care sunt tratate pe rând caracteristicile omiliei hrisostomice: I. Omilia ca parcurs analogic, de la vorbirea simplă, la învățătura adevărată, II. Principii parenetice în omiliile hrisostomice, III. Elemente de arhitectură omiletică privind scopul parenetic al predicii hrisostomice și IV. Principii și mijloace de comunicare în predica hrisostomică.

„Amvonul și predica – o Golgotă a descoperirii sensurilor dumnezeiești”

Proiectul publicistic inițiat pr. Adrian Ivan este întărit de binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, care a semnat și cuvântul înainte. În însemnarea sa, IPS Părinte Mitropolit a evidențiat legătura sinergică dintre predică și predicator, evidențindu-le drept „două realități bine conturate atât în viața, cât și în opera Sfântului Ioan și, prin asta, importanța lor în misiunea Bisericii capătă dimensiuni universale”. Mai mult, exemplul personal pe care Sfântului Părinte îl impune

celor din epoca sa, transcede veacurile ajungând normativ și definitoriu pentru fiecare slujitor al amvonului. „Această conștiință și imensă responsabilitate pe care o are preotul prin intermediul predicii, l-au înfricoșat atât de tare pe Sfântul Ioan Gură de Aur încât l-au ținut departe pentru o vreme de chemarea preoțească. Amvonul și predica, în gândirea lui, sunt o Golgotă, un drum al Crucii, al descoperirii sensurilor dumnezeiești, nu numai după cum se străduiește predicatorul să înțeleagă, ci după cum Dumnezeu îi descoperă lui pe măsura împlinirii tuturor acelor pe care le propovăduiește. Astfel, predicatorul este atât de unit cu cele propovăduite, încât vorbirea despre ele se naște din dorința sinceră ca toți să se împărtășească de bucuria cunoașterii lor prin experiență. Această latură nevăzută a predicii Sfântului Ioan răspunde întru totul scopului parenetic al cuvântărilor sale” (p. 10).

Repere din specificul parezei hrisostomice

Stilul în care se încropează analiza părintelui profesor Ivan este unul cursiv și lămuritor, variind cu ușurință între specificul omiletic și analiza teologică. Nota dominantă o reprezintă însă concentrarea celor două componente folosite în redactare, de analiză și expunere, în direcția explicitării noțiunilor de omilie și pareză, pe profil hrisostomic. În felul acesta, autorul socotește omilia drept reflectare a „îndeletnicirilor bune, urmare pozitivă a împlinirii Cuvântului lui Dumnezeu” (p. 35). Pe de altă parte, toate aceste elemente de context teoretic sunt aduse în realitatea concretă a slujirii preoțești. Se arată astfel că „prin predică, preotul se deosebește de alte ipostaze ale vorbirii umane”, întrucât „nu mai vorbește în numele său, ci în numele lui Dumnezeu”. Acest lucru este evidențiat de Sfântul Ioan Gură de Aur, care arată adesea „parcursul analogic în predică începe din inima predicatorului, din viața lui ... și se îndreaptă către viața credincioșilor, către fiecare și către toți deopotrivă” (p. 49-50).

Una din caracteristicile parezei hrisostomice are în vedere „vindecare sufletească a persoanei”. Între metodele adoptate de Sfântul Părinte în acest sens este și „invocarea conștiinței în predică”. „La Sfântul Ioan, notează autorul, conștiința este un subiect predilect, uneori subânteles din contextul descrierii faptelor morale, ce condiționează profund caracterul parenetic al omiliei. El este că dreapta judecată față de cele scrise în Sfânta Scriptură este rodul păstrării vii a conștiinței” (p. 132). În altă ordine de idei, actualitatea „Logosului Parainetik” la Sfântul Ioan Hrisostom rezidă din profunda sa implicare liturgică. În concepția sa, predica trebuie să facă parte

din „structura sacramentală a Sfintei Liturghii”, întrucât „cuvintele predicii devin puternice prin rugăciunea întregii Biserici, pentru că toți se împărtășesc din același Trup și Sânge al Domnului” (p. 306).

În concluzie, cartea „Logos Parainetikos”, semnată de pr. conf. dr. Adrian Ivan, reprezintă o contribuție esențială în domeniul Omileticii ortodoxe, descoperind în mod pertinent și argumentat o cale de tradiție și totodată un specific incontestabil al Bisericii noastre.

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache

Pr. Conf. Univ. Dr. Adrian Boldișor, *Importanța și actualitatea dialogului interreligios pentru lumea contemporană: istorie, perspective, soluții*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2015, 251 p.

O nouă lucrare de teologie a văzut de curând lumina tiparului la Editura „Mitropolia Olteniei”. Apariția cu titlul „Importanța și actualitatea dialogului interreligios pentru lumea contemporană: istorie, perspective, soluții” este semnată de pr. conf. dr. Adrian Boldișor, cadru didactic la Facultatea de Teologie din Craiova.

Colecția lucrărilor teologice girate de Editura „Mitropolia Olteniei” s-a îmbogățit cu încă un titlu de valoare. Lucrarea intitulată „Importanța și actualitatea dialogului interreligios pentru lumea contemporană: istorie, perspective, soluții” aduce lămuriri noi cu privire la locul și rolul unei problematice de foarte mare interes pentru teologia românească. Într-o perioadă în care problemele de ordin religios țin capul de afiș al celor mai importante evenimente la nivel mondial, cartea părintelui Adrian Boldișor face lumină asupra rolului de echilibru pe care și l-a asumat dintotdeauna teologia ortodoxă. În cele peste 250 de pagini, autorul oferă o analiză amplă asupra unor teme de interes actual pentru disciplina de care se ocupă, Istoria Religiiilor.

„Dialogul reprezintă centrul vieții noastre creștine”

Cu o perspectivă novatoare și deopotrivă logică, părintele Adrian Boldișor tratează în primă instanță subiecte precum: „Începuturile moderne ale dialogului interreligios”, „Dialogul interreligios în cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor”, „Dialogul dintre creștinism și islam”, „Dialogul dintre creștini și evrei. Scurtă istorie contemporană”, „Dialogul dintre creștinism și islam în perioada modernă și contemporană” sau „Pozitia Bisericii Romano-Catolice față de dialogul interreligios”.

Analiza este completată de perspectiva și soluțiile pe care autorul le identifică în conținutul teologiei ortodoxe. În această ultimă parte a cărții ne sunt descoperite și lămurite limitele și nota de autenticitate a dialogului interreligios, abordare așezată sub girul argumentelor scripturistico-patristice. „O tratare corectă a dialogului

interreligios, notează autorul, nu poate să nu țină cont de trecut, cu atât mai mult, cu cât ideile din operele unor Sfinți Părinți, scriitori bisericești, teologi și gânditori vechi sunt folosite ca teme în discuțiile interreligioase actuale” (p. 5). În consecință, valoarea perpetuă a dialogului interreligios a reprezentat pentru teologie „partea integrantă” prin intermediul căreia creștinii au putut argumenta, „în cadrul discuțiilor cu cei de alte credințe și ideologii, calitatea omului de „chip” care tinde spre „asemănarea” cu Dumnezeu, fiind creat și trăind pe pământ ca persoană unică și liberă. „Adevăratul dialog are loc în profunzimea personală ultimă a partenerilor și, ca atare, devine un fenomen uman. El aparține persoanei care se deschide pentru a fi înțeleasă și dă mărturie pentru a face pe alții să înțeleagă... Contestat de unii, neglijat de alții, adesea neînțeles și de multe ori uitat, dialogul reprezintă centrul vieții noastre creștine, având un trecut ce este la fel de vechi ca și credința noastră” (pp. 7-8).

Despre autor

Autorul lucrării, pr. conf. dr. Adrian Boldișor, este cadru didactic al Facultății de Teologie din Craiova, titularul catedrei de Istoria Religiilor. Pe lângă activitatea universitară, părintele profesor este angajat și în lucrarea culturală a Arhiepiscopiei Craiovei, fiind director al Editurii „Mitropolia Olteniei” și redactor-șef al revistei „Mitropolia Olteniei”. Pe lângă lucrarea sus-amintită, pr. Boldișor a semnat mai multe cărți, studii și articole la edituri și reviste de prestigiu din țară și străinătate. Amintim aici de teza doctorală „Valențe creștine în gândirea lui Mircea Eliade”, publicată, de asemenea, la Editura „Mitropolia Olteniei”, alcătuită sub îndrumarea reputatului profesor Remus Rus.

Arhid. Lect. Univ. Dr. Ioniță Apostolache

AMINTIRE

Deși lemnul îi părea din ce în ce mai greu
Trăgea de el să îl urce la Dumnezeu.
Drumul de piatră către munte în coastă
Ca un șarpe se întindea în zarea albastră.
Se tulbura cerul, pământul și marea deodată
Cutremurând până în lumea cealaltă.
Între întuneric și lumină adâncul se deschidea
Ca o rază de viață coborând dintr-o stea.
Căzu atunci cerul și cu el lumea întreagă.
Lemnul părea un munte ce în ființa își leagă
Pietrele, apele și păduri seculare de umbre
Să îl apese, să îl doboare, să-l îngenunche.
Din luminișuri nesfârșite, ca o ploaie de foc,
O mână îi ridică lemnul și plecară din loc
Spre deal unde avea să își răstignească
Ființa infinită ca un peisaj în fereastră.
Prin el înviau morții și altarele se despicau.
Din cimitire morții acasă iarăși plecau.
Lumea se cutremura în pământ din nimic,
Își risipea deșertul departe în întuneric.
Altădată pământul și cerul s-a desfășurat
Ca în ziua dintâi de lumini tulburat.
Pe altarul crucii de lemn sta sus răstignit
Dumnezeu sfâșiat, uitat și înnomenit.

Pr. Mircea Nincu

LUPTA LUI IACOB CU ÎNGERUL

Era noaptea atât de adâncă și atâta tăcere în vale
Stâncile nu aveau umbre și dureau până și bulgării de sare.
Eram singur, cu toții dormeau, pomii îi simțeam după miros.
Iarba uscată încă purta căldura uscată în firele căzute pe jos.
Îmi găsisem loc de odihnă lângă o piatră gălbuie ca sulful
Când transpiram simțeam că îmi arde obrazul și palma.
Mă întorceam în patul meu frământat de năduful
Gândurilor care mă năpădeau în stoluri negre de-a valma.
Apoi îmi lăsam picioarele în marginea lumii să atârne
Să uite de pași și de cărări și de drumuri, să piară în sine.
Să nu mai pornească a căuta, dar mă scutur, mă ridic
Și plec să golesc inima de umbre în uitare altundeva.
Din smoala nopții însă se ridică un munte viu și rapace
Se apleacă peste ființa din mine și mă apasă tăcut.
Simt cum în pântecul lui dospesc lumini neîncepute
Și diform curg mătăsos ca mlaștina de nisip în pustiul pierdut.
Zvâcnesc, icnesc, scrâșnesc împing, mă împotrivesc, lupt
Cu umbra grea care mă apasă și noaptea e tot mai adâncă.
Nu se mai sfârșește suferința, transpir și mâna îmi alunecă
Când zic că l-am prins îmi scapă, dar mă arunc ca o nălucă
Și mă agăț de ceea ce nu pot spune cum e, dacă este...
Nu renunț la luptă, în noapte numai lupta nu se sfârșește.
Simțeam că am în ochi focuri și în gură seceta universală,
Pieptul îmi era cât doi nori plini de praf și fumuri de seară,
Brațele păreau rădăcini care crescuseră în trupul lui,
Iar în picioare simțeam fier topit prins de inima pământului.
Se zbătea deasupra mea voind parcă să zboare, să piară.
Eu însă îl țineam strâns ca pe întâiul născut, ca pe o fiară,
Și nimic nu m-ar fi convins să îi dau drumul să plece dacă
O dără mov-roșiatică zorii zilei nu începeau fin să o desfacă.
Și am căzut cu genunchiul drept ca un centaur răpus
Apoi am simțit în coapsă ceva și din mine totul s-a scurs.
Vălul întunecat mi-a scăpat sau altcineva l-a ridicat
Însă înainte de a fi plecat, îmi amintesc căi-am cerut
Să-mi lase semn de cer pe pământ și ceva l-a durut

Fiindcă mi-a schimbat numele din trecut în prezent,
Iar prezentul numelui ce mi l-a pus și azi este viu
Fiindcă îl poartă copiii copiilor mei de când se știu.
Lupta cu întunericul acelei nopți a fost lupta cu cerul.
Când îl strângeam lângă piept părea o fată frumoasă.
Mă lovea cu copite în pântec și părea că îmi scapă.
Avea aripi și purta pelerină cu spadă de foc și otravă.
Eu îl țineam strâns în gând așteptând să cuvânteze
Din numele vechi cu unul nou să mă însemneze.
Simțind vie strângerea brațelor mele de șarpe
Și raza zorilor ce îi ridica vălul nesfârșirii din minte
Își înfipse atât cât să rămână în toate o parte
De durere a sinelui mereu în mine și în cuvinte.
Aleg ca un gând prin infinituri necuprinse de minte,
Șchiop mă împiedic și cad dar nu am teama rușinii,
Lupta cu îngerul nopții eterne o duc nesfârșit înainte
Biruit nu de întuneric, nu de sudoare, ci de raza luminii.

Pr. Mircea Nincu

SFÂNTUL PROOROC SAMUEL

Mult s-a Rugat la DUMNEZEU, stearpa Proorociță Ana
Ca Să-i dea un prunc să nască, lângă bărbatul ei, Elcana !
Pe Samuel lui DUMNEZEU, spre Slujbă l-a afierosit
Iar EL l-A pus să Judece, dar și la Proorocit !
Lui Eli Preotul cel Mare, de mic a fost încredințat
Ce l-a crescut în Legea Veche și să Slujască, l-a-nvățat !
Samuel, în ascultare și-n carte sârguincios
Și-a mulțumit mereu părinții! iar Eli era, bucuros !
Dar Eli era și mâhnit, c-avea 2 fii ce n-ascultau
Preoții Ofni și Finea, ce doar la rele se dedau...
Supărat peste măsură, Și-A luat mâna DUMNEZEU
De pe casa lui Eli, dar și-a poporului iudeu...
Urgii au început să vină : filistenii-au câstigat,
Războiul cu israeliții și Chivotul le-au luat...
Fiii lui Eli au pierit...iar Eli aflând de Chivot,
Cu durere mare-n suflet, a rămas îndată mort...
Iar la filistenii venit-au, necazuri multe și nevoi
Și-au înțeles : Chivotul Sfânt, să-l aducă înapoi !
30.000. de luptători, în lupte grele au pierit
Și 20 de ani robie, pentru popor ' israelit...
În anii grei de robie, poporul lui Israel
Vedea întoarcerea la DOMNUL, prin Proorocul Samuel !
Ce după moartea lui Eli, a fost pus Judecător,
Peste poporul ales și Prooroc-Îndrumător !
Din dragoste pentru popor, îl îndemna neâncetat
Să se întoarcă la Credință, să moară față de păcat !
Din nou război cu filistenii...dar întors la DUMNEZEU
Biruitoaru' de acuma-i, poporul ales, evreu !
Și-așa fost-a toată vremea, cât Samuel a trăit
Israel având pe DOMNUL, în toate a propășit !
A vrut să-mpartă Puterea, la bătrânețe cu-ai săi fii
Dar ei se-asemănau prea tare, cu oraslele lui Eli...
Un Rege cum e la neamuri, au vrut bătrânii din popor
Să fie ridicat din Iuda, spre a le fi Conducător !
Samuel tărăgână, apoi pe Saul l-a Uns Rege

Ce la-nceput a fost cu DOMNUL, apoi în...fărădelege...
Însuflețit de DUMNEZEU, de la turme l-a adus
Pe firavul tânăr David și Rege-n Israel l-a Uns !
Iar Samuel Proorocul, făcând ce DOMNULUI ÎI place,
Cerul l-A avut în grijă și s-a săvârșit în Pace !

Prof. Paulian Buicescu

ISSN: 2392-6546
ISSN-L: 2392-6546